

שיעורו השבועי של מרן ראש הישיבה
רבנו מאיר מאזוז שליט"א

בית נאמן

יום ראשון כ"ב בכסלו התשע"ב

נושאי השיעור:

ביאורים ונפלאים ומתוקים בפסוקי פרשת מקץ

בשעה 20:00

בית הכנסת "אהבת התורה - איש מצליח"
רחוב הרב עוזיאל 43 ב"ב.

ניתן לשמוע
בשידור ישיר את
שיעורו של מרן שליט"א
בערוץ קול ברמה.
או בליקו בית נאמן:
079-9270505

כשאדם נמצא בחושך אף פעם לא יתייאש. מספר הבן איש חי (בראשית מ"א, א). פרעה חלום דבר (שבתקעים) שהיה חכם אחד שהייתה לו טבעת על אצבעו, וכתוב עליה: "גם זה יעבור". אם היה רואה את עצמו בתכלית העושר והכבוד - "גם זה יעבור". ואם רואה את עצמו בצער - "גם זה יעבור". ככה לא יתגאה בזמן העושר, ולא יתפול רוחו בזמן הצרות.

חלומות פרעה

ד. "ופרעה חולם והנה עומד על היאור" (בראשית מ"א, א). פרעה פתאום רואה בחלום דבר מוזר, מן היאור עולות שבע פרות בריאות ויפות, ובאות שבע פרות אחרות רעות מראה, ועמדו על ידם. טוב, אחר כך אכלו הרעות את היפות.⁵ "ויקץ פרעה", פרעה הקיץ כי החלום הזה כל כך הפתיע אותו. פרות רעות אוכלות את היפות והבריאות, ואחר כך לא נודע כי באו אל קרבנה? ככה לא פרעה מספר אחר כך (שם פסוק כ"א). מה הכוונה "ולא נודע כי באו אל קרבנה"? אחרי שאכלו אותם אולי השמינו מעט, אולי גדלו מעט, אולי נעשו יותר יפות, אבל שום דבר. הרעות נשארו רעות. והפתרון של זה מתאים בדיוק. עוד פעם נרדם, וחלם עוד פעם על שבע שיבולים. מתחילה עשו לו סימן בפרות אולי יבין. למה? כי הפרות היפות היו "פרות מראה ובריאות בשר", ורש"י אומר (שם פסוק ב') שבשנות השבע הבריאות נראות יפות זו לזו, אף אחד לא חושד בחבירו, ולא עוין את חבירו. יש ברוך ה' שפע לכולם. "מלאים היו ומפיקים גנה" ראשי תיבות מזון. אם יש מזון, כולם מלאים זיו. לאפוקי בזמן שיש עוני ובצורת ורעב, כל אחד מסתכל על חבירו.⁶ אבל פרעה לא הבין את הסימן של הפרות, אז עשו לו סימן יותר קל, שיבולים זה אוכל, "שבע שיבולים עולות בקנה אחד בריאות וטובות, והנה שבע שיבולים דקות ושדופות קנים צומחות אחריהן" (שם פסוקים ה-ו). רש"י אומר כאן: "בריאות. שייניש בלע"ז. וכי לא ידענו מה זה בריאות? אדם בריא. אז הסבירו (ככה שמעתי מביי בניצון חדאד ז"ל על פי הרא"ם) שקשה לרש"י וכו' השיבולת בריאה? אדם בריא, או בעל חיים בריא. אבל מה זה שיבולת בריאה? לכן אמר רש"י שיש לנו דוגמא בלע"ז - שייניש. שייניש באידיש זה יפות (שיינה זה יפה), השיבולת יפה. בריאה ויפה זה אותו דבר. אז כמו שאומרים בלע"ז שייניש על שיבולים, אומרים בעברית "בריאות", אפילו שעל שיבולת לא שייך לומר בריאה וחולה. אין שיבולת חולה, אבל לעומת הדקה היא נקראת בריאה.

בריאה לא בריא

ה. ויש עוד הסבר, המלה בריאה היא לא כמו שאנחנו מבינים. אנחנו מבינים אדם בריא זה אדם רזה. אבל בתנ"ך זה הפוך, עגלון מלך מואב היה שמן - "ועגלון איש בריא מאד" (שופטים ג, י"ז). מי אמר שהיה בריא? אדם שהוא שמן הוא לא בריא. אלא בריא בלשון הפסוק פירושו שמן. אז "בריאות" של הפסוק פירושה שמנות. פשוטו כמשמעו. שבע שיבולים שמנות, ולעומת זה דקות. בריאות לא במובן שלנו. (זה בגלל שפעם חשבו שהשמן הוא בריא). ומה זה שדופות? אומר התרגום "שקיפן קידום". מה זה שקיפן רש"י מקשר את זה עם משקוף.

מאה ותשעים שנה? אלא בגלל שישאל עבדו במצרים יומם ולילה, יצאו לפני הזמן. וזה הכוונה "קץ שם לחושך" למה הוריד להם ק"ץ שנים? בגלל שהיו עובדים גם בחושך, אז ממילא עבודה כפולה יש להם. במאתים ועשר שנים יש להם כמה שעות מועטות של שינה, ככולם עובדים יומם ולילה. אז ירד להם מהחשבון.
5. פעם הייתה חידה בהצופה לילדים (אני זוכר מילדותי): מצאו עצמות שבע פרות על יד הנילוס, והתעורר ספק בין החוקרים, האם העצמות האלה הם של הפרות היפות או של הרעות, אפשר לומר של הפרות היפות, כי הרעות מסתמא לא החזיקו מעמד שלוש אלפי שנים. ואפשר לומר לא הרי לא יכול להיות שזה של היפות, כי הרי בלעו אותם. ותאכלנה הפרות. מה הפירוש הנכון? זה לא ולא זה, כי בסך הכל זה חלום... מחלום לא עושים חידה. הכל חלום.
6. ככה היה בזמן השואה, "מוזלמינים" קוראים להם, היו דקים כאלה, וכל אחד אומר לחבירו: אין אתה נראה? והוא אומר לו: ואתה יותר גרוע ממני! אין מה לעשות.

למה מגיע לי?

א. "ויהי מקץ שנתיים ימים ופרעה חולם והנה עומד על היאור" (בראשית מ"א, א). ראיתי רעיון נפלא בשם הרב משה לוי ע"ה (בספר "ויחד לבלבו באמונתו" פרק ו'), אומר, אדם יתאר מה חושב לעצמו יוסף באתון השנים שהיה בבית האסורים. מה הוא חושב? שמי שעושה רע מקבל טוב, ומי שעושה טוב מקבל רע. הנה הוא הלך לספר ליעקב אבינו על המעשים של אחיו כדי לחנך אותם, ואבא שלו שולח אותו לאחיו, והוא לא אומר לו: האחיים שלי שונאים אותי ואני מפחד ללכת אליהם. אלא הלך בשקט. ובסוף הוא נמכר לעבד. ואחרי שהיה לו נסיון קשה עם אשת פוטיפר, כל יום מחדש. אמרו בגמרא (יומא דף ל"ה ע"ב) בגד שלבשה בבוקר לא לבשה בערב, ומה שלבשה בערב לא תלבש בבוקר, והוא לא שמע אליה. אפילו "להיות עמה" (בראשית ל"ט, י'), אפילו לשוחח אתה הוא לא הסכים, לא מדבר אתה. וזרקו אותו לבית האסורים. והוא היה תלמיד חכם, היה לומד עם אביו. "בן זקונים הוא לו" (שם ל"ז, ג). התרגום הוא "בר חכים הוא ליה". אמר: ככה מגיע לי שעמדתי בניסיון! מגיע לי שכחתי אותי?! נמכרתי לעבד וסבלתי. ומעל הכל, שהוא פתר לשר המשקים את חלומם לטובה, והתקיים כמו שאמר לו, אמר לו: טובה קטנה אני מבקש ממך, "כי אם זכרתני אתך" (שם מ', י"ד), תזכור אותי. והנה הוא שכח ממני.

תשובה לכל השאלות

ב. מתי נדע את הפתרון של כל השאלות האלה? בפרשה הזאת - "מקץ שנתיים ימים ופרעה חולם". אם שר המשקים היה זוכר אותו, והיה אומר לפרעה. מה היה עושה פרעה? יכול להיות שהיה אומר: טוב בסדר, לא מעניין אותי. אותי מעניין שיהיה מי שישקה אותי יין... שהוא יישאר שם בכלא. הרי בזמן נבוכדנצר אדם שנכנס לבית סוהר, לעולם לא היה יוצא. ככה כתוב בישעיה (י"ד, י"ז): "אסיריו לא פתח בִּיָּתָהּ". את האסירים שלו הוא לא מפתח ומחזיר אותם הביתה.³ אם כן מה אכפת לו שיש איהו יהודי אחד שסובל? עשה או לא עשה אני לא יודע. פתר לך את החלום, תודה רבה. אבל אחרי שנתיים פרעה הוצרך לפותר חלומות, וראה שבכל החרטומים שלו אין בהם ממש. אף אחד לא יודע לפתור. אמר שר המשקים: עכשיו נזכרתי. "את חטאי אני מזכיר היום" (שם פסוק ט'). ומיד - "וישלח פרעה ויקרא את יוסף, ויריצוהו מן הבור ויגלח ויחלף שמלותיו". (שם פסוק י"ד). יש כאן שאלה. כתוב "יריצוהו", ומשמע שפרעה היה כל כך בלחץ שיפתרו לו את החלום, "ויריצוהו" מהו. ואחר כך יוסף הלך להסתפר ולהחליף שמלותיו. אבל פרעה נמצא בסכנה, כל רגע שהוא לא מבין את החלום זה בשבילו פיקוח נפש. תרוץ אליו. אמרו, לא ככה. "ויריצוהו" - כי הגיע זמנו לצאת. אחרי שיצא הכל ילך לאט לאט - "ויגלח ויחלף שמלותיו" וכו'.

"קץ שם לחושך"

ג. זהו "מקץ שנתיים". יש מדרש (בראשית רבה פרשה פ"ט אות א') שאומר: הדא הוא דכתיב (איוב כ"ח, ג) "קץ שם לחושך". גם לחושך יש סוף. שלא יאמר אדם: אני נמצא בחושך, ואני סובל כל הזמן, מה הסוף? אל תדאג, יגיע הזמן שיהיה קץ גם לחושך". "קץ שם לחושך",
1. שיעור זה נמסר ביום ראשון כ"ב בכסלו התשע"ב בין מנחה לערבי ע"י מרן רבנו שליט"א, בבית הכנסת "אהבת התורה - איש מצליח".
2. וראויים שהוא חכם, ניהל מדינה ענקית (באותם הימים) שמונים שנה! ואף אחד לא עשה התקוממות, לא עשה תעמולה, ולא עשה מהפכה. כולם אהבו את יוסף. רק אחרי שנפטר שכחו ממנו, ככה דרכם של אומות העולם.
3. צדקיה המלך היה שם, ונפטר בבית הסוהר. היה שם יהויכין מלך יהודה עשרים וחמש שנה עד שנבוכדנצר מת, ושחרר אותו אויל מרודך, עשה לו כבוד, ונתן לו הכל וגם כל יום הביא לו אוכל כשר (סוף מלכים ב').
4. פעם שמעתי ממורי ורבי ר' אליהו גז זצ"ל בשם רבנו בחיי (לא יודע עם זה רבנו בחיי כאן או במקום אחר), שישראל היו שבויים במצרים מאתים ועשר, ונגזר עליהם ארבע מאות. איפה הלכו

אחינו כל בית ישראל הנתונים בצרה ובשביה העומדים (בין באויר) בין בים ובין בבישה המקום ירחם עליהם ויציאם מצרה לרוחה ומאפלה לאורה ומשעבוד לאגלה השתא בעגלא ובזמן קרוב ונאמר אמן. ובכללם לכל חיילי ישראל היקרים המוסרים נפשם חזק ונתחזק בעד עמי אלקינו.

יצאוב תרפי: 050-2738858

הדלקת נרות	מוצ"ש	ר"ת
17:55	17:17	16:02
17:51	17:18	16:18
17:49	17:16	16:05
17:53	17:20	16:20

בזכותך! עוד אנשים יזכו ללמוד ב'בית נאמן'

לתרומות והנצחות 08-6727523 או 052-7130554

חטאים עשה, החטא הראשון שבזמנו הוא הביא כוס יין ובו זבוב (זה מה שאמרו חכמים במדרש רבה פרשה פ"ח אות ב) שהיה החטא של שר המשקים, והחטא השני שהבטיח ליוסף מה שהבטיח ושכח. ויש אומרים שהוא לא שכח בכוונה, אלא מהשמים השכיחו אותו. המדרש (בראשית רבה פרשה פ"ח אות ד) אומר שהיה קושר קשרים, ובא מלאך ומתיר אותם.¹⁰

"איש אשר רוח אלקים בו"

1. ונחלמה חלום בליה אחד אני הוא" - אני ושר האופים, הוא לא רצה להזכיר את שמו, אלא אמר "אני הוא", הוא כבר הלך. כמו שאומרים "להבדיל בין החיים". אני הוא איש כפתרון חלומי חלמנו, ושם אתנו נער עברי עבד לשר הטבחיים. רש"י אומר: ארורים הרשעים שאין טובתם שלמה, אתה בא לספר בשבחו של יוסף שידע לפתור, ואתה אומר: "נער עברי עבד". נער שוטה, ככה אומר רש"י. ובעל הטורים אומר (בראשית ל"ב) נער גימ' שוטה, "עברי" - לא מצרי, לא מאתנו. מקסימום תתן לו איזו מתנה קטנה ויילך. והוא גם "עבד" ויש חק במצרים שעבד אינו מולך. אך אחר כך פרעה ביטל את כל החוקים האלה? אמר: "הנמצא כזה איש אשר רוח אלקים בו" (פסוק ל"ח). אלא הוא אמר נכון שכתוב בחוקים של מצרים שעבד לא ימלוך, אבל זה מדובר בעבד נורמלי, אדם רגיל והוא עבד, לא ימלוך, אבל זה אדם מעל החוק. אין אדם כזה בעולם, החוק לא חל עליו, החוק לא מדבר על אדם כזה שהוא מעל הטבע, שיכול לתת לך פרטים ופרטי פרטים ולפרש את הפירושים האמתיים. זה אדם מיוחד. החוק אינו מדבר עליו.

את עם ישראל השיב על כנס ואותו תלה

יא. אז שר המשקים אמר: "עבד לשר הטבחיים, ונספר לו ויפתור לנו את חלומותינו, איש כחלומי פתור" (שם פסוק י"ב). פתר בדיוק על פי החלום, וכמו שפירשנו ב"היה - אותי השיב על כני ואותו תלה" (שם פסוק י"ג). פרשת השבוע פרשת מקץ באה נמי בחודש דצמבר. מה יש בדצמבר? בעשרים וארבע לחודש יש "סילבסטר". מה זה סילבסטר?¹¹ באתוהיום - עשרים וארבעה בדצמבר - לפי דבריהם נולד אותו האיש. ומה היה סופו של אותו האיש? תלו אותו. והפסוק מדבר על זה (השנה הזאת תשע"ב) שבת פרשת מקץ באה ביום עשרים וארבעה בדצמבר, מה כתוב בו? "אותי השיב על כני" הקב"ה מחזיר את עם ישראל על כנס ועל מקומם הטבעי. "ואותו - את אותו האיש - תלה". מה התרגום של תלה? צלב! מה הצלב הזה? אלא "ואותו תלה" מתאים בדיוק לפי התקופה.

"לאמר בלעדי"

יב. "וישלח פרעה ויקרא את יוסף וירצוהו מן הבור ויגלה ויחלף שמלותיו ויבוא אל פרעה" (שם פסוק י"ד). אמר לו: "חלום חלמתי ופותר אין אותו - אין מי שידע לפתור - ואני שמעתי עליך לאמר תשמע חלום לפתור אותו" (שם פסוק ט"ו). אתה שומע את החלום ואתה פותר אותו מיד. מה זה "תשמע חלום"? אתה לא עד כדי כך שתדע את הפתרון בלי לשמוע את החלום כמו שרצה נבוכדנצר מהחרטומים שלו. לפחות תשמע חלום, אבל תפתור אותו. ויש אומרים דרך רמז: "לאמר זה עריות" (יש גמרא כזו בסנהדרין דף נ"ו ע"ב). פרעה אמר ליוסף: שמעתי עליך שאתה נכשלת בעריות, יתכן שתשמע חלום לפתור אותו? איך אתה יודע דבר כזה? "זיען יוסף את פרעה - לאמר בלעדי" (שם פסוק ט"ז). לא היו דברים מעולם... החשד הזה שקר גמור. אבל נלך על פי הפשט - "שמעתי עליך לאמר תשמע חלום לפתור אותו" פרעה משבח את יוסף. ויוסף אף פעם לא שוכח את הקב"ה, בבית האסורים הוא אומר: "הלא לאלקים פתרונם" (בראשית מ' ח). ולפי פרעה שהוא עובד אלילים, ומי יודע כמה פסלים יש לו בכניסה, אמר לו "אלקים" ארבע-חמש פעמים. מזכיר לו כל פעם: "את אשר האלקים עושה הגיד לפרעה" (שם מ"א, כ"ה). ועכשיו הוא אומר לו: "בלעדי". מה זה בלעדי? ראיתי פעם פירוש יפה מחכם אשכנזי שנסע לתנין, שמו רבי יעקב ספיר, אמר (עיין בספרו אבן ספיר דף מ"ז ע"ב), ראיתי ערבים מדברים, אחד אמר לחבירו כך וכך. אמר לו: "האשאיני" - חס וחלילה, זה לא אני. אמר זה פירוש "בלעדי", אני יודע לפתור? חס וחלילה! בלעדי - האשאיני בערבות. "אלקים יענה את שלום פרעה". אם אלקים רוצה, יהי לו את התשובה הנכונה בשביל שיהיה שלום לפרעה. [והרב נ"ו"ט] סיים על זה בספרו "בית נאמן": "ולא יבין ויפי הביאור רק הבקי בלשון ערבי..." ברוך ה' לעולם אמן ואמן.

בית האלקים. גיבורי זה סמוך, לא כתוב גיבורים. חיל זה סמוך, לא כתוב חיל. מלאכת זה סמוך, לא כתוב מלאכה. עבודת זה סמוך, לא כתוב עבודה. בית זה סמוך, לא כתוב בית. גיבורים של חיל של מלאכה של עבודה של בית של האלקים, כולם סמוכים לאלקים, שהוא סמוך לכל הנופלים. (ככה האבן עזרא כותב). המלה אלקים בסוף זה הסמוך. כולם נסמכים אחד אחרי השני, כמו חמשה בני אדם ב"מ עוררים שכל אחד סמוך על השני, והפקח מנהיג את כולם. וכאן יש לנו שלשה סמוכים - "משמר בית שר הטבחיים". אין איך יודע שמשמר סמוכה? כי המ"ם של משמר בפתח, (אם הייתה משמר בנפרד הייתה קמץ). משמר של בית, והבית של מי? של שר. והשר הוא של הטבחיים.

10. מה הפירוש קושר קשרים? בחוץ לארץ ידענו הדבר הזה. אדם שיש לו דבר לזכור והוא שוכח אותו כל פעם. מה הוא עושה? לוקח את המטפחת שלו ועושה בה קשר. כל פעם שמשמש במטפחת אומר מה הקשר הזה? בא להזכיר לי משהו, ככה זה. אז הוא מהשמים השכיחו אותו, פעם ראשונה ופעם שנייה, לא זכר וישכח.

11. יש הרבה יהודים מסכנים משוגעים נטמעו באומות, גם כשהם באי, לבם פונה לאלהים אחרים. ספרו פעם שכתבו בעיתון חילוני: "אתה רוצה לחגוג את הסילבסטר כמו גוי גמור?!" גוי גמור! תלך למקום פלוני, וממש תהיה כמו גוי. "נפלא", בבוקר תוכל לברך "שעשני כרצונך", במקום שיברך "שלא עשני גוי"...

מה הקשר למשקוף? רש"י: סובר שהטעם שמה שעל הדלת נקרא משקוף כי כל המלאך הדלת שוקפת עליו ונותנת לו מכה. אז שקף פירושו נתון מכה. ו"שקפי קידום" הכוונה שהשיבולים מוכות על ידי רוח קדים, רוח מזרחית נתנה להם מכה ויבשו.

ות[ת]פעים

1. וייקץ פרעה והנה חלום" (שם פסוק ד). החלום נגמר. הרגיש חלום מלא, עכשיו צריך פותרים. "ויהי בבוקר ותפעם רוחו". נבוכדנצר יש דבר כזה: "תתפעם רוחו" (דניאל ב, א). מי ששואלים אותו מה ההבדל, הוא אומר זה לשון של ספר דניאל, וזה לשון של התורה. לשון תורה לחוד ולשון דניאל לחוד. אבל לא ככה, אלא יש טעם בדבר. נבוכדנצר שכח גם את החלום, ושיגע את כולם. "תגידו לי מה חלמתי?". אי אפשר לשחק אתו, אדם יאמר לך "שכחתי משהו", תגיד לי, זה מה ששכחתי. יאמר לך: לא, אני בטוח שזה לא ככה. אבל מה כן? לא יודע. נבוכדנצר שכח את החלום ואת הפתרון שלו, "ותתפעם" - שתי פעימות. ואילו פרעה הוא זוכר את החלום. עכשיו מי יפתור אותו? כל אחד יכול לפתור, כל אחד יפרש מה שרוצה. בגמרא (ברכות דף נ"ה ע"ב) כתוב שפעם היו בירושלים עשרים וארבעה פותרים חלומות, כל אחד יש לו תורת: "פותר חלום", "פותר חלום", "פותר חלום". וחכם אחד שמספר את זה אומר: חלמתי חלום, והלכתי לעשרים וארבעה פותרים, כל אחד עשה לי פירוש אחר, וכל הפתרונות התקיימו! כל מה שאמרו לי הכל התקיים. לקיים מה שנאמר "כל החלומות הולכים אחר הפה".¹² אז החרטומים אמרו: מה הבעיה? נפרש לך. הפרת האלה הכוונה לבנות. שבע בנות אתה מוליד, שבע בנות אתה קובר.

פרות הבשן במצרים

ז. איך הגיעו לשבע בנות? יש גמרא בשבת (דף ל"ב ע"ב) על הפסוק (עמוס ד, א): "שמעו הדבר הזה פרות הבשן, העושקות דלים הרוצצות אבינוים". הביא מוכיח את השופטים שהנשים שלהם לא עובדות, כל הזמן אומרות לבעליהן: תביא כסף, תביא כסף. והשופט גונב ומקבל שוחד ומחריב את הכל. אז אמר רבא: אלו בני מחוזה, הנשים שם לא עובדות. אז הנשים היו עובדות בבית, "ידיה שלחה בכישור וכפיה מנכו פלך" (משלי ל"א, טו). "ותקם בעוד לילה ותתן טרף לביתה" (שם ט"ו). הן עושות עבודה לא פחות מהאנשים, אבל בבית. מרויחות ומביאות כסף. אבל במחוז הנשים שלהן עצלניות, רק יושבות ואומרות לבעל: "הביא". ומה שהוא מביא, הן אומרות: "לא מספיק, תביא עוד, תגנוב, לא אכפת לי". אז הפסוק ממשיך אותן לפרות הבשן. למה דוקא פרות הבשן? כיון שהן לא עובדות אז הן משמיות. יושבות כל היום ואומרות לבעל: מה האוכל הזה? הוא לא טוב. לך תקנה משהו. ובנות מלך ככה הן, אותו דבר כמו פרות הבשן. לכן פתרו את החלום של שבע פרות שמנות ושבע פרות דלות - שבע בנות אתה מוליד, ושבע בנות אתה קובר לעומתן, זה לעומת זה.

פתח ביחיד וסיים ברבים

ח. ומה אחר כך עם השיבולים? המטוטמים האלה לא הבינו... השיבולים זה מזון, והם לא הבינו ללום. אמרו: השיבולים זה מדינות, שבע מדינות אתה כובש, שבע מדינות לוקחים ממך. פרעה לא קיבל את הפירושים האלה. למה לא קיבל? כי הוא הבין במעמקי לבו ששני החלומות זה אותו דבר. השני בא לפרש את הראשון. לכן הפסוק מדייק: "ויספר פרעה להם את חלומי, ואין פותר אותם לפרעה". מה זה אותם? צריך לומר "אין פותר אותי"? או שיאמר מתחילה: "ויספר פרעה את חלומותיו". יתיר לו חלומי בלשון יחיד? אלא פרעה הרגיש ששתי החלומות הם חלום אחד, והם עשו לו שני פירושים, אחד שבע בנות ואחד שבע ארצות, לכן אמר שזה דברים בטלים.

"קשר רשעים אינו"

ט. פרעה היה בלחץ. הפסוק לא מספר לנו באיזה לחץ הוא היה, אבל ראינו כיצא בזה אצל נבוכדנצר. כשלא ידעו להפיק לו מה חלום חלום, הוא כעס כעס נוראי, ורצה להרוג את כולם. "קְשֶׁלָה לְחִפְיָי בְּכֵל" (דניאל ב, י"ד). מה עשו לו? כי הם לא יודעים לפתור את החלום. ולמה אתה הורג אותם? אלא הוא אמר להם: כל השנים שלימתי לכם משכרות ממלכתית, כי חשבת שאתם תעזרו לי, ועכשיו כשהגיע המבחן אתם לא יודעים? אז אתם גנבים. "סוף גבל תלליה". ומסתמא גם פרעה אותו דבר. שר המשקים נלחץ עד עמקי נשמתו, מה יעשה? יקפץ ליוסף ויקש ממנו שיגיד לו את הפתרון? מי יתיר לו להיכנס שם? לכן אמר "את חטאי אני מזכיר היום". אני מזכיר את עוונותי, איזה חטא עשה? בזמנו "פרעה קצף על עבדיו, ויתן אותי במשמר - המ"ם בפתח כי המלה סמוכה" - בית שר הטבחיים. מה זה "את חטאי" לשון רבים? שני

7. רש"י"ם אומר שמשקוף זה מלשון השקפה. האדם מסתכל למעלה ומשקוף. ורש"י פירש משקוף לשון מכה כמו בארמית. אבל הפשט כמו רש"י.

8. ראיתי בספר סדר רב עמרם גאון במפרש למטה - רבי אריה לייב פרומקין - שאמר (עמ' 336) למה היו בדיוק עשרים וארבעה פותרים? למה לא נפתחה עוד תנות ועוד משרד? אדם פותר חלומות זה מביא כסף, תפתח עוד אחד ועוד אחד. אלא הוא אמר שצריכים בדיוק עשרים וארבע. למה? כי כתוב בזהה שיקולים להיות לנבואה אלף ארבע מאות וארבעים פירושים. שבעים פנים לתורה (מדרש רבה פרשת נשא פ"ג אות ט"ו), אבל בנבואה זו אמת. אמת זה [א] אלף [מ-ת] ארבע מאות וארבעים וחלום זה אחד מששים מנבואה (ברכות דף נ"ז ע"ב). אם תחלק אלף ארבעה מאות וארבעים על ששים אתה מוצא עשרים וארבע. קשה לחלק, בואו נמחק אפס מכאן ואפס מכאן. במקום אלף ארבע מאות ארבעים נעשה מאה ארבעים וארבע, על שש [במקום ששים]. כמה פעמים יש שש במאה ארבעים וארבע? עשרים וארבע פעמים. לכן לא צריכים יותר מעשרים וארבעה פתרונות לחלום אחד.

9. אומר האבן עזרא (סוף פרשת תזריע ויקרא י"ג, ט"ו) שלפעמים הפסוק עושה לנו ארבעה סמוכים, ויש פסוק אחר בדברי הימים שיש בו חמשה סמוכים. הפסוק שיש בו ארבעה סמוכים "תורת נגע צרעת בגד הצמר" (שם), תורה של נגע, נגע של הצרעת, צרעת של הבגד, בגד של הצמר, ארבעה סמוכים. "תורת נגע צרעת בגד". ויש פסוק אחר בדברי הימים (א י ט, י"ג): "גיבורי חיל מלאכת עבודת

דברי התורה בעלון יהיו לרפואת מרת שולמית ברכה טובה תחיל בת הרבנית אסתר (חיה) לויזה ע"ה.

השבוע השיעור נמסר ע"י הגאון הגדול רבי אליהו בנימין מאדאר שליט"א מרבני הישיבה

"ויהי נועם וגו' יושב בסתר וגו'" שבע פעמים

א. שבוע טוב ומבורך. בשורות טובות לכם ולנו ולכלל ישראל בחיי דמרון ראש הישיבה, ה' יארין ימיו טובים ושנותיו בנעימים, בבריאות איתנה ונהורא מעליא. ויקיים בו הפסוק (ההללים ז"א, ט"ו): "אורך ימים אשיבעה ואראהו בישועתי". אמן. ידועה הסגולה שכתב רבנו בן איש חי ע"ה (ש"א פרשת וישב הלכות חנוכה הלכה כ"ג) שאחרי הדלקת החנוכה ראוי לומר שבע פעמים "ויהי נועם", ומזמור "וישב בסתר עליון". ויש שהסתפקו בכוונת הרב בן איש חי, האם הפירושים הוא שריאמר שבע פעמים פסוק "ויהי נועם", ופעם אחת מזמור "יושב בסתר", או לומר את כל המזמור שבע פעמים? יש חכמים בדורנו שהבינו כמו הפירוש הראשון, לקרא שבע פעמים את הפסוק "ויהי נועם" ומזמור יושב בסתר פעם אחת. אבל מרן ראש הישיבה כתב (בהערותיו לבא"ח שם) שהפשט הוא שריאמר פסוק "ויהי נועם" ומזמור "יושב בסתר" שבע פעמים. הכל שבע פעמים. פעם אחר פעם. וככה נוהגים בישיבה. הרב הוסיף שהמקור של הרב בן איש חי הוא מדברי רבנו חיים פלאגי' בספר מועד לכל חי (סי' דף אות ג'), ושם הוא לא הזכיר בכלל מזמור יושב בסתר עליון, אלא כתב לומר רק פסוק "ויהי נועם". וכי הכוונה להגיד ויהי נועם לבד? הרי הרב בן איש חי כתב לומר גם יושב בסתר. ומכוח שהוא הבין שמה שכתבנו לומר "ויהי נועם" שבע פעמים הכוונה ביחד עם יושב בסתר. ולעניות דעתי יש להביא לזה עוד ראיה. רבי חיים פלאגי' עצמו כותב בספר מועד לכל חי במקום אחר בעניין אחר (בסי' כ"ח אות כ"ג), לומר "ויהי נועם", ולכפול את הפסוק האחרון. ואם כשהוא כותב לומר "ויהי נועם" הכוונה לומר רק "ויהי נועם" לבד, מה שירך בו פסוק אחרון. זה פסוק אחד. אלא ודאי כוונתו לומר את המזמור כולו, וקוראים לכל המזמור "ויהי נועם" וכופלים פסוק אחרון "אורך ימים אשיבעה". אז גם כשהוא אמר לגבי חנוכה לומר "ויהי נועם", זה כולל את הכל. וככה אנו נוהגים, לומר את כל המזמור כולו. ומה העניין לומר את זה? כידוע שהביא האחרונים (המג"א סי' רצ"ה) בשם הרב מטה משה תלמיד מהר"ש (סי' תצ"ח) שהביא דברי תשב"ץ קטן (סי' רנ"ח) בשם מהר"ם מרוטנברג שפסוק "ויהי נועם" עם מזמור "יושב בסתר עליון", כולל הפסוק האחרון "אורך ימים אשיבעה" פעמיים, יש בו קצת יתרבות. ועם הכולל זה ק"ל - מאה ושלושים תיבות כמנין ההגונים. ההשמנאים היה היו כהנים כידוע, והם הלכו ונלחמו ונצחו בעזרת ה' יתברך על ידי כח המזמור הזה. ובמזמור הזה אין אפילו אות ז'י"ן אהת, לומר שמי שאומר את המזמור הזה, לא ישלוט עליו כלי זין. לא חרב, לא חנית, לא כדור, לא רובה, ולא שום דבר. לכן מצוה וסגולה טובה לומר את זה. וק"ל זה גם כל המשה חסידים. שם הו"ה הוא חסד כנועד, כן יש אלוקים הוא רומם למת הדין. ושם הו"ה רומז למדת הרחמים (ענין ברכת דף ס' סוף ע"ג). והו"ה בגמ' עשרים ושש, כפול חמש זה מאה ושלושים. זה חסדים של ה' יתברך. וזו סגולה טובה לומר את המזמור תמיד. באופן כללי כדאי לומר את זה בזמנים של מלחמה חלילה או צרה או בעיה. המזמור הזה נקרא (שבועות דף ט"ו ע"ב): "שיר של נפעים" ו"שיר של נפעים". ושם נאמר (ההללים ז"א, ט"ו): "פול מצדך אלף ורובה מימין, אלך לא יגש". בורא עולם מבטיח שלא יגשו לאדם דברים לא טובים. ולכן נוהגים להגיד את זה בקריאת שמע שעל המטה. חוץ ממצות קריאת שמע שאומרים על המטה, יש עוד פסוקים שנוהגים לומר. והמטרה שלהם היא כדי להיגדל מהפעמים והמזמורים ששלטים בכלילה ¹². וההבדל ראינו ונתנו לכל אחד לומר את זה. בהיבט הענייני במצב שאנו נמצאים בו, כדאי לקרא את המזמור הזה מידי פעם. ובזמנו מרן ראש הישיבה הביא שככה כתוב באגרות החזון איש (ח"א סי' ר"ד) שהיתה בזמנו את המלחמה, והוא אמר לקרוא את המזמור הזה. זה מזמור חשוב שכדאי שאדם יהיה רגיל בו.

הדלקת נר חנוכה כשהוא לבדו

ב. יש עוד כמה פרטים בהלכות חנוכה שמון שליט"א אמר למסור. יש מחלוקת ידועה בפוסקים מה הדין אם אדם נמצא לבדו, האם ידליק את נרות חנוכה בברכה או לא? הרי עיקר מצוות חנוכה זה לפרסם את הנס, וחכמים תקנו (שבת דף כ"ב ע"א) שידליק נר חנוכה בפתח ביתו במחוך, כדי שיהיה פרסום הנס. זה עיקר המצוה. וידוע שבמשך הדורות נהגו הרבה להדליק בפנים מכל מיני סיבות. יש טעם שפחדו מהגוים. היו במקומות שהגוים הרשיעו עשו להם בעיות, אם רואים דבר כזה, היו מתפללים עליהם ועושים להם צרות. ויש שפחדו מהגוים. ויש מקומות שהיה רוחות סערה, ולא היה אפשר להדליק בחוץ, וכן הלאה. במשך הדורות הדליקו בפנים, וסמכו על מה שאמרו בגמ' (שם) "בשעת הסנה מניחו על שלחנו ודין". אז מי שמדליק בחוץ,

12. אדם הולך לישון בלילה, הנשמה עולה למעלה לתת דין וחשבון על מעופה, על כל מה שעשתה במשך היום, ויכולים המזיקים חלילה להזיק לה, ועלי ישרוים כמה וכמה דברים שאנחנו אומרים, אנחנו ניצלים מכל מיני מרעין בישיין. אבל כשקוראים את המזמור הזה בקריאת שמע, לא קוראים את כולו. אלא רק עד "כי אתה ה' מחס" (פסוק ט'). ולמה לא גומרים את המזמור כולו? כי העניין בקריאת שמע שעל המטה לקרא מספר ששים. ועד אותו קטע - "כי אתה ה' מחס" יש שנים תיבות. אנחנו אומרים בקריאת שמע על המטה את הפסוק: "הנה מטתו שלשמה ששים גבוים סביב לה מגבורי ישראל" (שיר השירים ג, ד). ששים גבוים סביב למטה כדי להיגדל מהמזיקים. לכן אנחנו קוראים כמה וכמה דברים שיש בהם ששים. פסוקים אלה "הנה מטתו" וגו', יש בהם עשרים תיבות. חזורים עליהם ג"פ סך הכל ששים. וכן מהמזמור הזה "יושב בסתר עליון" אומרים ששים תיבות. ואנחנו קוראים גם: "אנא בכח גדולת ימיןך תחיר צרורה" שיש שם שש תיבות בכל אחד, שש כפול שבע או ארבעים וששים. ואנחנו קוראים כנגד כל לילה את אותו קטע שלוש פעמים. שלוש פעמים כפול שש זה שמונה עשרה. שמונה עשרה ועוד ארבעים וששים, זה ביחד ששים. ואנחנו אומרים גם ברכת כהנים: "ברכה ה' וישמרו, יאר ה' פניו אליך ויחונן, יאר ה' פניו אליך וישם לך שלום", וגם שם יש ששים אותיות. כל זה כדי שיהיה לנו שמירה. וראוי לכל אחד לקרא קריאת שמע על המטה כמו שצריך. לא חצי קריאת שמע, או מעט מזה. נכון שעל פי ההלכה קורא אפילו פרשה ראשונה ודין (סי' רל"ט ס"א), אבל אף על פי כן אם אדם רוצה שמירה טובה, אומר רבנו הא"ר (שער הכוונות דף ב"ב ע"א) שהיה נוהג להתפלל על כל חזון תיקון גדול לומר את כל הנוסח. וגם לנשים ראו לקרא את כל מה שנאמר בסידור. כל הסדר הזה שתקנו חכמים, יש בו ענין, ויש בו ענין, ויש בו ענין, ויש בו ענין, ויש בו ענין.

פשוט שיכול להדליק בחוץ גם אם הוא לבד, כי יש פרסום הנס לעוברים ושבים. אבל אדם שמדליק בפנים, והוא לא יכול להדליק בחוץ והוא נמצא לבדו, האם בכל זאת ידליק

בברכה או לא? ידוע מה שהרב בן איש חי כתב (ש"א פרשת וישב הלכות חנוכה אות ד) שאם אדם חזר לביתו בערב מאוחר, ובני ביתו ישנים, יעיר את בני ביתו. "ודי בשנים ניעורים". והרב הסביר (ענין הבערות מרן שליט"א לבא"ח שם) ש"די בשנים ניעורים" הכוונה הוא ועוד אחד, זה גם נקרא שנים ניעורים. אבל השאלה היא אם הוא נמצא לבדו, האם הוא יכול להדליק או לא? יש בזה שלש דעות. דעת מרן רבנו עובדיה יוסף זצ"ל (חזון עובדיה חנוכה עמ' ט"ד) שרשאי להדליק לבד אפילו בשעה מאוחרת. טוב שיעיר אחרים, אבל זה לא מעבך. המצוה היא לפרסם את הנס. את הנס הוא יכול לפרסם אותה לאחרים, הנה מה טוב. אם הוא לא יכול לפרסם - יפרסם לעצמו, זה גם כן בסדר. הוא רשאי להדליק לבדו, אפילו בעשור - שנים עשרה בלילה. ומורנו הרב הגאון רבי משה לוי זצ"ל דעתו (בשורת תפלה למשה ח"ב סי' מ"ט) שאם הוא מדליק בזמן, אז הוא יכול להדליק אפילו לבדו. ואם הוא מדליק יותר מאוחר - אחרי הזמן - אז לכתחלה צריך שיהיה מישהו איתו. והסברא שלו היא כי בזמן חכמים שתקנו את המצוה להדליק, ודאי שהתכוונו שגם אם אדם נמצא לבד (יש אנשים גרים לבד, כמו אדם רווק שגר לבד, או שמאיוז סיבה הוא נמצא באיזה מקום שאין בני ביתו איתו) והוא רוצה להדליק, יוכל להדליק. וכי הוא לא יקיים את המצוה? יכול לקיים את המצוה. אז חכמים תקנו לכלל ישראל, לא משנה בו לו משפחה או אין לו משפחה, הוא יכול להדליק. אבל כשהוא מדליק אחרי הזמן, כבר צריך שיהיה פרסום הנס לאחרים, ויעיר מישהו שיהיה איתו, או שיקרא לאיזה שכן. כי מדברי כמה ראשונים מבואר שאין להדליק אלא כ"כ בני ביתו ערים ומתפרסם אצלם הנס. עש"ב. ולהבדיל בין החיים דעת מרן ראש הישיבה שליט"א (בירחון א"ת כסלו תשע"ד סי' ל"ה אות ג') שבכל אופן יעיר אחרים. כי עיקר המצוה הוא פרסום הנס לאחרים. אי אפשר לפרסם את הנס רק לעצמו. פעם שתקנו את המצוה, היו מדליקים בחוץ, אז ודאי היה פרסום הנס. ולדעת הרב הפרסום הוא בין ליהודים בין לגוים, גם כשארם נמצא בין גוים הוא יכול לפרסם את הנס לאחרים. אבל אם אין אחד לא נמצא לידו, והוא הפרסום לעצמו זה לא מספיק שביביל לברך על זה. וכי תקנו ברכה לפרסם את הנס לעצמו? הרי הוא יודע שיש חנוכה. כשהוא בא להדליק, הוא ודאי יודע שיש חנוכה. הנס אצלו מפורסם, ובכל זאת אתה אומר לו תדליק כדי שעוד מישהו יראה את זה. לכן לא מספיק שיהיה לבדו, אלא צריך שיעיר אחרים. בין אם זה בזמן ובין אם זה אחרי הזמן. בכל אופן צריך שיהיו אחרים. אם הוא מדליק בחוץ או כלפי חוץ, עד שעה מאוחרת בלילה יש אנשים עוברים ושבים, ובכני בירק בפרט, עד שנים עשרה אחת בלילה עדיין אנשים הולכים ברחוב, ואם הוא מדליק יכולים לראות את זה, אז ודאי שיכול להדליק עם ברכה לכל הדעות. אבל אם הוא מדליק במקום שאין עוברים ושבים, אלא הוא מדליק בפנים, ראו שיהיה מישהו איתו כדי שיוכל לברך.

הטבת הנרות

ג. ועוד פרט. בנרות שבת ידוע שהבעל הוא מטיב את הנרות, והאשה מדליקה. בשבת [עיקר] מצות נר שבת היא על האשה. רבותינו אמרו (ענין בבראשית רבה פוף פרשה י"ז): היא ככתה ארוך של עולם ע"י החטא של אדם הראשון, והיא מתקנת את זה ע"י שהיא מדליקה נרות שבת. רק רבנו הא"ר (שער הכוונות דף ט"ו ע"ב) שהליטיב את הנרות של שבת, ראוי שהבעל יעשה את זה. הוא יטיב ויסדר את הנרות, והאשה תדליק את הנר בפועל. עכשיו בחנוכה, מצות ההדלקה על הבעל. "מצות נר חנוכה נר איש וביתו" - המצוה עליו, הוא בעל הבית, הוא אחראי למשפחה, והוא צריך להדליק. השאלה היא אם את הטבת הנרות תעשה אותה האשה או יעשה אותה הבעל. אז מרן שליט"א אומר שנראה ששניהם שווים בזה, ואולי כדאי שיהיה גם לאשה חלק במצוה, לכן יתן לה להיטיב. וככה משמע קצת מדברי הן איש חי (בהלכות חנוכה אות ח') שהאשה תיטיב. וכן כתב הגאון ר' חיים פלאגי' במועד לכל חי (סי' ד"ך אות כ"ה). וככה נוהגים אצלנו שהאשה מכינה. וגם בגלל שהבעל טרוד, הוא בא מהלומידים או מהעבודה, לא תמיד הוא יכול להכין את הנרות לפני שיעיג הזמן, אז האשה מכינה, וככה יהיו שניהם במצוה. הרי המצוה לא הוטלת רק על הבעל, אלא גם על האשה ועל כל המשפחה. נר איש וביתו פירושו שכל בני הבית מצווים בנר אחד לכל בני הבית, אז האשה תיטיב את הנרות, והאיש ידליק. ואם לא הסתדר לאשה לסדר את הנרות, שהוא יעשה את זה. העיקר שלא יריבו, ויעשו את המצוה בשלימות כמו שצריך.

התפלל על [ה]נסים

ד. עוד הערה שהרב מביא כאן. בתפלה וברכת המזון תקנו לנו חכמים לומר "על הנסים". אם אדם לא אמר על הנסים, אינו חוזר כידוע. זה לא מעבך, בכל התפלות, וכל שכן בברכת המזון. אם לא אמר על הנסים, אינו חוזר. וכתוב בהלכה (ש"ע סי' קפ"ט ס"ד וסי' רפ"ב ס"א בהגהה) שאם אדם לא אמר "על הנסים" בברכת המזון, הוא יכול לומר את זה בהרחמן: "הרחמן הוא יעשה עמנו נסים ונפלאות כשם שעשה לאבותינו בימים ההם בזמן הזה", ויגיד את כל הנוסח - "בימי מתתיהו בן יוחנן" וכו'. והרב מביא שיש שואלים, איך אתה אומר "הרחמן הוא יעשה עמנו נסים ונפלאות", הרי אמרו רבותינו (שבת דף ל"ב ע"א) שאדם לא ילך למקום סכנה, שאין עושים לו נס. ואם עושים לו נס, מניחין לו מזכותיו. אנחנו לא רוצים לחיות בנסים. אנחנו מחפשים שיהיו לנו נסים!? אנחנו רוצים שברוך הטבע בורא עולם ישמור עלינו, לא מתפללים לה' שיהיה נס. אז איך אנחנו אומרים "הרחמן יעשה לנו נסים ונפלאות כשם שעשה לאבותינו" והרב מתרץ שאדם פרטי לא רוצה להצטרך לנס. אבל כשמתפללים על כלל ישראל, אנחנו רוצים שיהיו נסים. אדרבא, שיהיה נס לכללות עם ישראל. אנחנו צריכים נסים, ובפרט בשעה זו ובתקופה כזאת אנחנו מתפללים לה' שיעשה נסים לישראל. אין בעיה להתפלל על זה. כל הבעיה היא שאדם מבקש נס באופן פרטי, אבל נסים לעם ישראל, אם זה בזכות אבותינו

אתם לוחמים

חיל חיל חטוף

ברנישת כרטיס אתה מאמץ לוחם
זכות כרטיס ההגדרה ירשם על שמו
ושמו יעמוד לשמירה והצלחה או להבדיל לע"נ
עלידי רבפי אברכי ובחורי הישיבה!

**צבאת ה' געולם התורה
התחזקים בתורה ובתכלה
ונלחמים על כל לוחם!**

יחד למענם, למעננו!

1700 - 50 - 51 - 52

ורבותינו, או בזכות תינוקות של בית רבן, כל כך הרבה זכויות יש לעם ישראל, זה אפשרי. אז אנחנו מתפללים שה' יעשה עמנו נסים כשם שעשה לאבותינו בימים ההם בזמן הזה.

אותה הארה שהייתה, מתחדשת בכל שנה

ה. מה זה "בימים ההם בזמן הזה"? פשוט הדברים היא "בזמן הזה" - בתאריך הזה. אנחנו נמצאים בימי חנוכה, והחשמונאים ניצחו בימים האלה, מכ"ה בכסלו והלאה היו ימים של נסים לעם ישראל. וידוע מה שרבונו האר"י אומר (ומביא אותו הרב חיד"א. עיין בספר לב דוד פרק כ"ט) ש"בזמן הזה" הכוונה שבכל שנה ושנה אותה הארה שהייתה באותו מאורע, מתחדשת בכל שנה. אם זה בפסח, החירות מתחדשת. אם זה בשבועות, מתן תורה. וכן הלאה. אז בחנוכה בזמנו היו נסים ונפלאות, ה' עשה נסים לחשמונאים הצדיקים, ומאותה הארה נשאר ממנה משהו, היא מתחדשת כל שנה ושנה. כשמגיע ל"ה בכסלו מתחדשת ההארה של נסי המלחמה. "מסרת גיבורים ביד חלשים, ורבים ביד מעטים". לכן אנחנו מתפללים לקב"ה שגם כן יעשה עמנו נסים ונפלאות, ויראנו לטובה אות. בקרוב אמן.

יש תקנות על"ו יש מנהגים

1. ברשותכם נאמר עוד משהו בהלכה שנוגע לחנוכה ולכל השנה כולה. בחנוכה חכמים תקנו לנו שלושה דברים שאנחנו עושים כל אחד. זה דברים של ההלכה, ויש דברים של מנהגים. עיקר ההלכה בחנוכה, שאנחנו צריכים להדליק נרות חנוכה, בכל לילה נר אחד. ויש גם "מוסיף והולך" למדהרין (ראה שבת דף כ"א ע"ב). ויש לנו לומר הלל שלם, אנחנו אומרים הלל עם ברכה בכל ימות החנוכה. וידוע מה שאומר הבן איש חי (שי"א פרשת וישב וישב הלכות חנוכה הלכה כ"ח) להיזהר בהלל הזה לומר אותו בשמחה ובטוב לבב, שהרי אפילו בפסח שזה חג חרותנו, והוא חג מן התורה, אנחנו לא אומרים הלל שלם רק יום אחד. (כלילה הראשון, ובחג הראשון ביום וזהו). אבל אחר כך, בכל חול המועד ובחג השני לא אומרים הלל שלם. ואילו כאן שמונה ימים אומרים הלל שלם עם ברכה. אלו ימים חשובים. זה ההלל להודות לקב"ה. צריך להיזהר בזה. וגם תקנו לנו לומר "על הנסים", גם בתפלה וגם בברכת המזון¹³. [ועוד תקנו לצבור לקרא בס"ת בכל יום]. זה דברים שתקנו לנו חכמים לעשות.

2. ויש דברים שהם מנהג שנהגו במשך הדורות, היום פשוט המנהג לאכול סופגניות, ולאכול מאכלי חלב, ויש מוסיפים עוד לשחק בסביבונים ולעשות כל מיני דברים... בחוץ לארץ לא הכירו את הדברים האלה, לא סביבונים ולא קשת. אפילו מאכלי חלב שאמנם זה מובא ברמ"א (סי' תר"ע ס"ב) והרב בן איש חי מביא את זה (הלכה כ"ד¹⁴). בחוץ לארץ לא היו רגילים הרבה במאכלי חלב, וזו לא חובה לאכול. מי שלא אוכל חלב לא עושה עברה. זה לא כמו מי שלא יאמר הלל, שעובר על תקנת חכמים. יש הרבה שלא אוהבים חלב ולכן לא עושים זאת, ובאמת אין חובה לאכול.

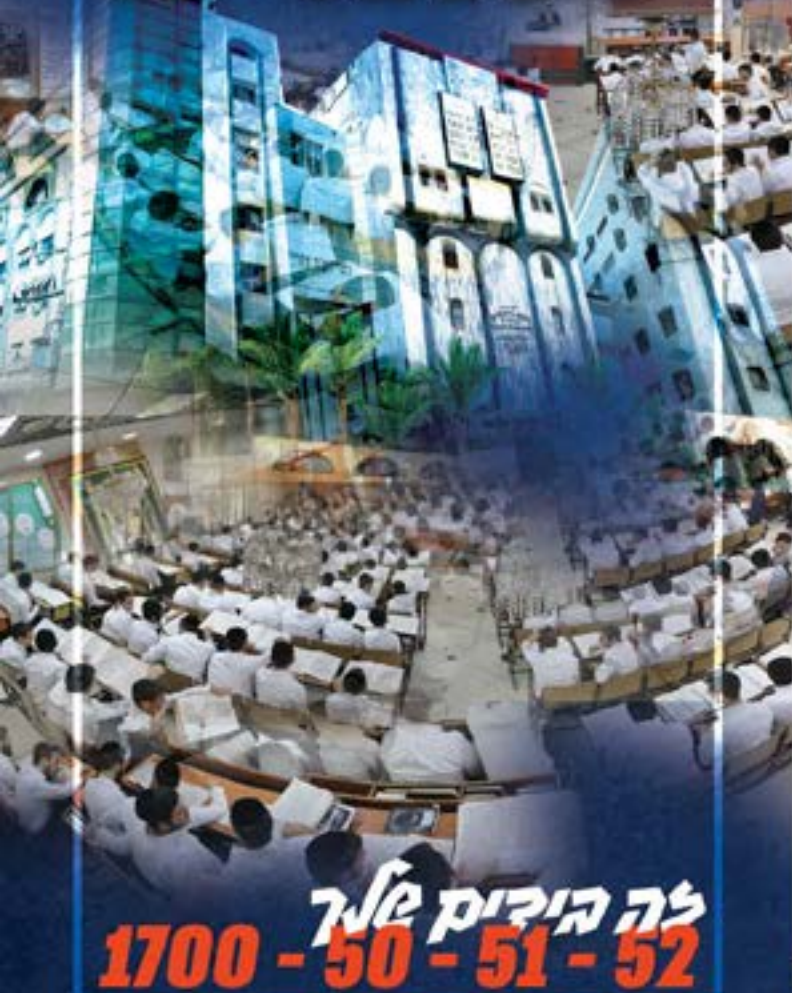
הפרשת חלה מעיסה שימטגנים אותה. ומה ברכת המאכל?

3. ויש הרבה שאוכלים סופגניות. הטעם הפשוט שאוכלים אותן הוא מפני שמטגנים אותן בשמן, ונס החנוכה נעשה על ידי השמן, כי כידוע, השמן שמצאו לא הספיק אלא ליום אחד, ונעשה ממנו נס והספיק לשמונה ימים. לפני שנדבר קצת על הסופגניות האלה, צריך לדעת שהיום יש סופגניות שהם אפויים ואינם מטוגנות. ואלה דינן לא כמו סופגניות רגילות, אלא דינן כמו עוגה רגילה לכל דבר. והאמת, שאין טעם לאכול אותן בחנוכה, אם הן אפויים זה כמו לאכול עוגה, ואין שום טעם לאכול אותם בחנוכה. כי כל מה שאוכלים סופגניות בחנוכה הוא זכר לשמן, אם אין שום אז בטל הטעם... אבל אנשים כבר אוכלים סופגניות, אז אוכלים הכל... על כל פנים צריך לדעת לגבי הסופגניות האלה כשהן מטוגנות, מה דינן לעניין ברכה ראשונה וברכה אחרונה ולעניין ברכת הפרשת חלה וכדומה. ידועה מחלוקת הפוסקים הראשונים, בין רבנו תם (בפסחים דף ל"ז ע"ב ד"ה דכ"ע) לרבנו שמשון (פ"ק דחלה מ"ה) והרמב"ם

13. אבל האמירה הזאת לא מעכבת. אמנם צריכים לשבח את ה', ולכן תקנו לומר "על הנסים", אבל בגלל שזה מדרבנן ואינו מן התורה, זה לא מעכב. זה לא כמו ראש חודש. אדם שלא אמר יעלה ויבא בראש חודש חזור. כלילה אינו חוזר בגלל שאין מקדשים את החודש בלילה (ברכות דף ל' ע"ב), אבל בשחרית ומנחה חוזרים. למה? כי זה דאורייתא. וכ"ש שבת או יו"ט שגם הם כן מצווה מן התורה. (אמנם הכרת מעין המאורע בתפלה זה מדרבנן ולא מן התורה. אבל הימים עצמם הם מאורייתא, ולכן חכמים תקנו לנו להזכיר, ואם לא אמר חזור). מה שאין כן חנוכה ופורים שהם ימים של תקנת חכמים, ואינם מן התורה, לכן אף שלכתחילה אנחנו אומרים "על הנסים" וצריך להיזהר בזה, כי זה נתקן לשבח ולהלל את ה', וכמה שנודה לקב"ה אינו מספיק, אבל אם אדם לא אמר אינו חוזר. ומור הרב עובדיה (בשו"ת יבי"א ח"ב הא"ח סי' ל"ד) דן לגבי אדם שנמצא ב"על הנסים", וראה שהחזן מתחיל את החזרה ועומד להגיד קדושה. אם הוא יגיד את כל הנוסח של "על הנסים" הארוך (ובפרט בחנוכה), הוא לא יספיק להגיד קדושה. האם יותר על "על הנסים"? לכאורה זה רק מדרבנן, וזה לא כ"כ חובה, כי בדיעבד איננו חוזר. אז אולי יותר עליו כדי להספיק קדושה? הרי הקדושה מעלתה גדולה. ולפי הזוהר (פרשת תרומה דף קל"ג ע"א) בקדושה שהאדם אומר הוא מקיים מצוות "ונקדשתי בתוך בני ישראל" (ויקרא כ"ב, ל"ב), אז זה דבר גדול. אם כן אולי כדאי לדלג על "על הנסים"? המסקנה של הרב היא לא לדלג. "עוסק במצוה פטור מן המצוה" (סוכה דף כ"ה ע"א). עכשיו אתה עוסק בזה ואל תעזוב את זה. נכון שזה אולי מצוה פחותה בכיול, אבל סוף סוף אתה עוסק במצוה, ולא עושים חשבונות כאלה. [ואפילו לקצר את הנוסח, כתב הרב שלא לקצר ושכ"כ בשו"ת מעט מים]. אתה עכשיו נמצא שם, תגיד "על הנסים" בכוונה. אם הספקת קדושה - הספקת, ואם לא הספקת - לא הספקת.

14. ורמז בזה רמז יפה. הטעם הפשוט שאוכלים מאכלי חלב הוא על שם שהאכילה יהודית את האויב שהיה ממלכתי יון, (אפילו שזה לא היה בימי החנוכה, אבל היא נצחה אותו על ידי מאכלי חלב) אז אוכלים מאכלי חלב. אבל הבן איש חי מביא רמז יפה ואומר, שהיונים הרשעים גזרו גזרות על ישראל, שלא לשמור לא שבת, ולא מילה, ולא לקדש את החודש. אז האות הראשונה של "חלב" זה ח', כנגד האות הראשונה של חודש. האות האחרונה של חלב זו ב', זה כנגד האות השניה של שבת שהיא ב'. והאות ל' של חלב היא כנגד האות השלישית של מילה. כנגד זה אוכלים מאכלי חלב. ואלו רמזים יפים.

מכסא דיו לכסא רחמים

לה הויקוס פאר
1700 - 50 - 51 - 52

(פ"ו מהלכות ביכורים הי"ג), מה הדין אם אדם עושה עיסה עבה - עיסה גמורה. כמו לחם ממש, רק שאינו אופה אותה בתנור, אלא הוא מטגן אותה בשמן עמוק או שבשול אותה. האם דינה כמו לחם או לא. במשנה (חלה שם) כתוב: עיסה שתחילתה עיסה וסופה סופגין, חייבת בחלה. מה פירוש המשנה הזאת? בזה נחלקו רבנו תם ורבנו שמשון. דעת רבנו תם שכל שעשית עיסה עבה שהיא כמו לחם ממש, אף על פי שבסופו של דבר טיגגת אותה, נקרא שם "לחם" עליו. לכן לפי דעתו של רבנו תם מברכים על זה "המוציא לחם מן הארץ", וגם מפרישים מזה חלה עם ברכה. כי לחם אינו נקבע על ידי אפייה בתנור, אלא הוא נקבע על ידי צורת העיסה שלו. אם העיסה היתה לא עבה אלא רכה, זו לא עיסה של לחם. אבל אם העיסה היא עבה ואפשר לעשות ממנה לחם, אף על פי שבסוף לא עשית לחם וטיגגת או בישלת את זה, דינה כמו לחם גמור. ומברכין המוציא ומפרישין חלה כמו לחם. ואילו רבנו שמשון (אחד מבעלי התוספות) חולק, וככה דעת הרמב"ם ועוד אחרים, וסוברים שלחם פירושו רק מה שאפוי בתנור (ויקרא כ"ו, כ"ז) "ואפו עשר נשים לחמיכם בתנור אחד". אם זה מבושל או מטוגן, זה לא נקרא לחם. לחם פירושו אפוי בתנור, ולפי שיטתם אם אתה אוכל מעיסה המטוגגת, אתה לא צריך להפריש ממנה חלה, כי על חלה כתוב בפסוק: "והיה באכלכם מלחם הארץ חלה תרימו תרומה" (במדבר ט"ו י"ט). דהיינו רק כשאדם אוכל לחם, אבל אם אדם אוכל דבר שאינו לחם הוא לא מפריש חלה. וממילא גם אי אפשר לברך על זה המוציא לחם מן הארץ, ודינו כמו מעשה קדרה. ואת המשנה מבאר ר"ש, שמתחלה התכוון לעשות מהעיסה לחם אפוי, ואח"כ נמלך וחזר בו ועשאו סופגין מטוגגין, חייב בחלה. אבל אם מתחלה נתכוון לטגן את העיסה, אינו מפריש חלה. כתבו הפוסקים, שלכולי עלמא אם אדם אכל למשל צלחת אטריות, יברך על זה מזונות ולא המוציא לחם מן הארץ. וגם רבנו תם מודה באטריות וכדומה. למה? כי אין בזה תורת לחם כלל ועיקר. כל הדיון של הפוסקים זה בדבר שהוא עבה כמו לחם מטוגן. מה שמצוי הוא, שיש מאכל שנמצא אצל התוניסאים והוא נקרא "פריקסה". הפריקסה עשוי כמו לחם ממש, בצק של לחם גמור ורק שבדרך כלל מטגנים אותו. בזה נחלקו הפוסקים, מה עושים בהלכה הזאת. בשלחן ערוך (סי' קס"ח סעי' א') מבואר שיעקר הדין הוא כמו דעת רבנו שמשון והרמב"ם ועוד ראשונים, שהם כולם הסכימו שהולכים אחרי האפייה. אם זה נאפה - זה לחם, ואם הוא מטוגן - איננו לחם. לכן במקרה כזה לא צריך נטילת ידים כי זה לא לחם, ומברכים על זה מזונות ועל המחיה ולא צריך להפריש ממנו חלה. רק שכתוב בשלחן ערוך (שם) שירא שמים יאכל אותו בתוך הסעודה, כי אין צורך להיכנס למחלוקת. שהרי בהרבה דברים יש לנו מחלוקות ובפרט בענייני ברכות, ויש פעמים שיש פתרונות פשוטים שאדם יכול לצאת אליבא דכולי עלמא. ולכן יאכל את זה בתוך הסעודה, ואם אוכל את זה בתוך הסעודה אינו נכנס למחלוקת, כי ברכת "המוציא" בהתחלה ופירוש כל מה שאתה אוכל. תיקח אפילו פרוסת לחם אחת, ואחר כך תיקח מה שאתה רוצה, פריקסה במקרה הזה, וכדומה. וזה לחומרא, אבל מעיקר הדין אדם שאין לו כח לאכול לחם, או שאין לו לחם וכדומה והוא רוצה לאכול פריקסה, יאכל ויברך על זה מזונות ועל המחיה. ואפילו אם יאכל מזה כמות גדולה שנים שלושה וארבעה, בכל זאת לא צריך לברך המוציא. למה? משום שזה מעשה קדרה ואין לזה תורת לחם. זה לא אפוי, ואין בזה קצבה של שיעור. זה כמו שאדם אוכל אטריות, יאכל צלחת או שתי צלחות וישבע, בכל זאת יברך בסוף רק על המחיה. אבל מי שרוצה להחמיר גבי פריקסה - וטוב להחמיר אם אדם יכול - יאכל את זה בתוך הסעודה. והוא הדין לגבי חלה, אשה שעושה בצק של פריקסה יכול, והיא ולקחת קמת בכמות של שיעור חלה שזה מ"ג (ארבעים ושלוש) ביצים וחומש, בערך קילו וחצי¹⁵, ורוצה לעשות מזה 'פריקסה' או רוצה לעשות 'סופגניות', הדין הוא שאינה צריכה להפריש מזה חלה כי היא רוצה לטגן, וזה עיקר הדין. אבל ראוי להפריש חלה בלא ברכה, כי מעיקר הדין זה פטור, אבל לחומרא תפריש חלה בלא ברכה. אמנם מרן בשלחן ערוך יורה דעה בהלכות חלה (סי' שכ"ט ס"ג) הביא את המחלוקת הזאת שוב לגבי חלה, ולא אמר שם שירא שמים יפריש חלה בלא ברכה. והגאון רבי בן ציון אבא שאול ע"ה כתב (שו"ת אור לציון ח"ב פרק י"ב הערה ה) שמרן חזר בו מאורח חיים ליורה דעה. כי באורח חיים בהלכות ברכות (שם) מרן כתב ירא שמים יאכל בתוך הסעודה, ושם ביורה דעה לא הביא את זה, א"כ מוכח שחזר בו. אבל קצת קשה לומר שמרן חזר בו, יותר נכון לומר שהוא סמך על דבריו באורח חיים, או שהוא כתב עיקר הדין. ובדברי הרשב"ץ (ברכות דף ל"ח ע"א) מבואר שגם ירא שמים יחמיר גבי חלה שיעשה לכ"ע, כגון שיעשה עיסה פחות ממשניעור. וכן יכול להפריש בלי ברכה, ובפרט שאין בזה כל כך בעיה, שהרי מה זה חלה? לא צריך לקחת כמות גדולה, כל שהוא זה פוטר מן החלה, לכן טוב לקחת חתיכת עיסה ולומר "הרי זו חלה" ולצאת אליבא דכולי עלמא. ואם מרן חשש להם כאן, למה לא נחוש שם? לכן מסתבר שראוי להחמיר בזה בתנור חומרא ולא בתנור דין.

בצק שעומד לטיגון ולקחת ממנו מעט לאפיה

ט. וצריך לדעת עוד הלכה בענין הזה. אשה שעושה בצק בשביל להכין פריקסה או סופגניות, והיא ולקחת מזה קצת לאפות, היא לא רוצה לעשות הכל מטוגן, כי זה לא בריא הרבה מטוגן, לכן היא רוצה לקחת חלק ולאפות מאותו בצק. אפילו אם במה שאופה אין בו שיעור חלה, כגון שהיא אופה חצי קילו או רבע קילו, בכל זאת צריכה להפריש חלה מכל העיסה

15. צריך לדעת שקילו וחצי (1.560) שכתוב בספרים בזמננו שמפרישים מזה חלה, זה לא מדויק לגמרי, כי הכל נמדד לפי השיעור שהרמב"ם מדד לפי הקמח שנטחן מהחיתים של מצרים (פ"ו מהלכות ביכורים ה"ט), ומרמב"ם ועד זמננו עברו כמעט אלף שנה, וודאי שהשתנה הקמח ויש היום הרבה סוגי קמח. יש קמח מלא, וקמח חסר... קמח שיבולת שועל, קמח שיפון, קמח כוסמין, הרבה סוגים. וזה יכול להשתנות מקמח לקמח בכמה גרמים ואפילו במאות גרמים. לכן צריך לשים לב, למעלה מקילו ראוי להפריש חלה בלי ברכה. ואני מדבר בצורה כללית על כל השנה כולה, כי אם היה לנו אפשרות למדוד בכלי שיש בו מ"ג ביצים וחומש היינו מודדים את השיעור ורואים שזה בדיוק, כי המשקל משתנה מדבר לדבר. אנחנו הולכים בכל לפי נפח כידוע (עיי' בשו"ת יחיה דעת ח"ד סי' י"ה, ושו"ת בית נאמן ח"ג חיד"י סי' מ"ה), וצריך נפח של מ"ג ביצים וחומש, והמשקל של הקמחים משתנה בין קמח לקמח. אבל אנחנו מדברים על אשה שעשתה למשל 2 ק"ג בצורה רוחת ויש לה שיעור.

ומברכת על הפרשת חלה. למה? שמכיון שאפתה חלק, חששו רבותינו שמה תמלך ותאפה הכל. וממילא נמצא שאפתה שיעור לחם, ולכן צריכה לברך. וככה נהג מהר"ם מרוטנבורג (כ"ב בשמו הטור ב"ד ס"י ש"כ) כדי לצאת ממחלוקת רבנו תם ורבינו שמשון, שהיה מנווה לבני ביתו לקחת חלק ולאפות, וכשלוקחים חלק ואופים הכל מתחייב בחלה. וכך פסק מרן בש"ע (שם סעיף ד'). ולכן אם אשה עושה בצק רק בשביל טיגון בשמן עמוק בלבד, מן הדין לא צריכה להפריש חלה, וטוב שתפריש כל שהוא בלי ברכה. אבל אם לוקחת חלק מזה ואופה, מתחייבת בהפרשת חלה עם ברכה.

דין הסופגניה

1. והנה בסופגניות יש שתי סיבות לברך עליהם מזונות, האחת כי הן כמו עוגה, ואף אם הבצק שלהם עשוי כמו לחם שאינו מתוק, מ"מ כיון שעשו אותן על דעת לשים עליהן אחר האפייה אבקת סוכר ומרקה (ריבה), ולאכול אותם כמו עוגה, מברכים עליהם מזונות. (עיין בברכת ה' ח"ג פרק י' הערה 292). והשנייה, כיון שהן מטונגות, והדבר תלוי במחלוקת הפוסקים הנוכרת, שלר"ת יש עליהם שם לחם, ולדעתו אם יאכל מה שיעור גדול יקבע סעודה עליה, יברך המוציא וברמ"ז. אבל לדעת רוב הפוסקים וכן הלכה אף אם יאכל כמות גדולה, אינו מברך רק מזונות ועל המחיה. אבל השאלה היא אם אדם רוצה לאכול אותן בתוך הסעודה, האם רשאי לאכול אותן בתוך הסעודה, והאם הוא יברך עליהן או לא יברך עליהן? ידועה מחלוקת הפוסקים שכתבו לגבי עוגות ועוגיות למיניהן במשך השנה כולה, הרבה פעמים במיאים בשמחות עונות בסוף הסעודה לקינוח, ואדם רוצה לאכול את העוגה, והשאלה היא האם יברך עליה או לא יברך. אז ידוע שיש מחלוקת הראשונים בד"ן פת הבאה בכיסנין. בגמרא (ברכות דף מ"ב ע"א) מבואר שפת הבאה בכיסנין מברכין עליה מזונות. אבל השאלה מה היא פת הבאה בכיסנין, ויש שלושה פירושים ידועים (עיין ב"י סימן קס"ח), או שזה נכסס, או שזה מלשון כיסים מלא שקדים ואגוזים ודבש וכדומה, או שזו עיסה מתוקה שעשויה בדבש וחלב ושמן וכדומה. ומרן בשלחן ערוך (סי' קס"ח ס"ז) הביא את שלושת הפירושים האלה וכתב שבכל האופנים האלה מברכים בורא מיני מזונות. ועשוי אדם אוכל מהעוגה הזאת בתוך הסעודה, האם יברך מזונות או לא? אז האחרונים כתבו שלא לברך. ומורנו הגאון הרב משה לוי זצ"ל בברכת ה' (שם סעיף ע"ו) מוסיף שאפילו אם יהיו כל הפירושים ביחד. כלומר עוגה כזאת שהיא גם נכססת, וגם ממולאת, וגם מתוקה, כמו "בקלאווה" שיש בה את כל הדברים האלה, ואדם אוכל אותה בתוך הסעודה, אי"כ לכאורה לכולי עלמא יברך על זה בורא מיני מזונות גם בתוך הסעודה. וככה לכאורה דעת מרן בשלחן ערוך ב"א"ח (סי' קס"ח סעיף ח) לגבי לחמניות שמברכים עליהן מזונות, שאם אוכלים בתוך הסעודה יברך מזונות. אבל דעת הרשב"א שהובא ב"י (סי' קע"ז) שדבר שמביאים אותו בתוך הסעודה, ואם נקבע עליו סעודה, מברכים עליו המוציא, לא מברכים עליו בתוך הסעודה. פירוש הדברים. ואומר הרשב"א אם נטלת ידיים, ברכת, לקחת לחם וברכת המוציא לחם מן הארץ. כל דבר ששייך בו שם "המוציא לחם מן הארץ", הוא נפטר בזה. ועוגה גם אם היא מזונות לכולי עלמא, אם אדם יקבע עליה סעודה¹⁶, הוא צריך לברך עליה המוציא לחם מן הארץ עם נטילת ידיים וברכת המזון כמו לחם ממש. ואומר הרשב"א שכיון שברכת כבר המוציא בתחילת הסעודה, פטרת כל מה ששייך לקבוע עליו סעודה. וכיון שכן, לא מברכים על העוגות האלה בתוך הסעודה. ואף על פי שזו מחלוקת, הרב (שם הערה 288) הביא כמה חברים לדעת הרשב"א וספק ברכת להקל. והוסיף (שם הערה 289) דקיי"ל סב"ל נגד מרן, ופברט שאפשר שאם מרן היא רואה כמה ראשונים עומדים בשיטת הרשב"א, הוא עצמו "ז"י היה חושש לו שלא לברך. ולכן הראוי הוא בכל העוגות למיניהם במשך השנה להשאיר אותן אחרי הסעודה. יש מכוונים לפטור אותן ויש מכוונים לא לפטור אותן. אפשר לעשות גם תקנות אחרות. אבל הנכון שאחרי הסעודה וברכת המזון יביאו את העוגות האלה. ובדרך כלל מביאים את זה בשבתות, וכן אתה מרוויח גם ברכה ראשונה וגם ברכה אחרונה, וזה עולה למאה ברכות, וזה דבר טוב. השאלה היא לגבי הסופגניות האלה מה דינם. האם אפשר להביא אותן בתוך הסעודה ולברך עליהן או לא. דעת הרב ברכת ה' ע"ה (שם סעיף ע"ז) שאפשר לברך עליהן בתוך הסעודה, משום שהרי לדעת רבנו שמשון והרמב"ן והרמב"ם שהזכרנו שמברכים עליהן בורא מיני מזונות, אין עליהם שם פת, ואפילו אם תאכל כמות גדולה, לא מברכים עליהם "המוציא לחם מן הארץ", וממילא לא שייך לומר את הסברא של הרשב"א. כי הרי הוא סובר שבברכת "המוציא לחם מן הארץ" פטרת את זה. אבל הרי כאן הרי לא פטרת את זה, כי זה לא ייפטר לעולם, שהרי זה מעשה קדוה בעלמא, ולכן אין מה לחשוש. ומה תניד לי, אני אחשוש אולי הלכה כמו רבנו תם שזה המוציא, שהרי בברכות חוששים לכל הדעות כולם? על זה הרב ע"ה כתב שלא מצינו פוסקים שסוברים גם כך וגם כן. כלומר, נכון שיש לנו פוסקים שסוברים כדעת רבנו תם, ונכון שיש לנו פוסקים שסוברים כמו דעת הרשב"א. אבל לומר שנחשוש לדעת הרשב"א אולי יסבור כדעת רבנו תם, אין לחוש. כי הרשב"א לא סובר כדעת רבנו תם, וכיון שלא מצינו פוסקים מפורשים שיש להם את שתי השיטות האלה, גם כדעת רבינו תם שזה שם לחם עליו, וגם כדעת הרשב"א, אין לחוש. שהרי הרשב"א לא מוסכם, ולפי מרן עוגה שמברכים עליה מזונות אתה יכול לאכול אותה בתוך הסעודה ולברך מזונות, אלא שאנחנו חוששים לרשב"א. אבל לחשוש גם לרשב"א וגם לדעת רבנו תם, עד כדי כך לא מצינו. זה דברי הרב ברכת ה'. אבל אח"כ העירו בזה חכמי הזמן, שיש פוסקים שסוברים גם כרבנו תם וגם בהרשב"א, (עיין בירחון א"ת תשס"ב סי' קט"ו, ותשס"ג סי' ס"ה ז"י). זאת אומרת שיש פוסקים שיש להם באמת את השיטה הזאת, שבאמת שם לחם עליהם, וכל ששם לחם עליו, אין מברכים עליו באמצע הסעודה. ולכן אף על פי שנראה שרוב הפוסקים וגם דעת מרן שיש לברך, בכל זאת יש מקום לחשוש, ולכן ראוי לאכול את הסופגניות רק אחרי הסעודה ולא בתוך הסעודה עצמה כדי לצאת מהמחלוקת. וכן דעת מרן רבנו עובדיה יוסף זצ"ל בספרו חזון עובדיה (הנחנה עמוד י"ט).

ההבדל בין 'פריקסה' וכיו"ב ל'סופגניה' וכיו"ב

יא. שבער שעבר אמרתי את הדין הזה במקום אחר, ושאלו אותי, הרי מקודם אמרנו לגבי פריקסה שיעדיף לאכול אותה בתוך הסעודה כדי לצאת מהמחלוקת, ואילו עכשיו אנחנו אומרים לאכול את הסעודה וכאן עדיף לאכול לאחר הסעודה? אבל התשובה לזה, תלוי מה המטרה של בתוך הסעודה וכאן עדיף לאכול לאחר הסעודה, כשהוא אוכל אותה בתוך הסעודה, הוא נפטר בברכת המוציא. אם אדם אוכל לשבע, כשהוא אוכל אותה בתוך הסעודה, הוא נפטר בברכת המוציא לחם מן הארץ. כגון אדם שאוכל בתוך הסעודה כוסכוס או אווז הוא לא מברך עליו, וגם כשאוכל בשר ודגים, לא מברך. אפילו שלא שייך עליהם שם המוציא, וכי על בשר שייך לומר שם המוציא! אלא שכיון שבהם לשובע הוא חלק מהסעודה. וכשברכתי המוציא פטרת את כל הדברים שבאים מחמת הסעודה. ולכן לגבי "פריקסה", הרי למה אוכלים אותו, לתענוג או לשובע? לשובע. לכן בזה כתב מרן שירא שמים יאכל אותו בתוך הסעודה וזה נפטר בתוך המוציא. אבל העוגות למיניהם או סופגניות, אדם לא אוכל אותן כדי לשובע מהן, אלא לתענוג בעלמא. ולתענוג בעלמא בזה ראוי להשאיר אותן אחרי ברכת המזון, ואז יברך עליהם מזונות ועל המחיה אליבא דכולי עלמא. (והדברים מבוארים בברכת ה' שם סעיף ע"ז-ע"ח). ואם יאכל כמות עניקית, אמנם לפי רבנו תם יצטרך לברך עליה המוציא, אבל להלכה זה לא ככה כנזכר למעלה. וגם לא ראוי לאכול הרבה, לא צריך לאכול הרבה ולמלא את הבטן, הכל זה בצק בעלמא... אין שם שום דבר, רק בצק וסוכר, ולא צריך ללכת יותר מידי אחרי העניינים האלה. "צדיק אוכל לשובע נפשו" (משלי י"ג, כ"ה). גם אם אדם אוכל בשביל לקיים את המנהג או בשביל לעשות משהו, יאכל בכמות מסודרת כדי שיהיה בריא לעבודת השם יתברך.

"קול דודי דופק פתחי לי"

יב. אנחנו נמצאים בתקופה לא פשוטה לעם ישראל, כבר חודשים ויותר אנחנו במלחמה, אויבינו נשאו ראש בעוונות, על ידי מה שעשו בשמחת תורה האחרון, ומאז כל עם ישראל בארץ ישראל וגם בעולם נכנסו לתקופה אחרת. נכנסנו לתקופה לא פשוטה לעם ישראל. אסור לנו לומר: הרי אנחנו כאן במרכז לא מרגישים את המלחמה, אמנם שומעים מידי פעם אזעקות, אבל ברוך ה' לא קורה כלום, שם נלחמים, שם קרה האסון, שם קרה מה שקרה, אנחנו בסדר. חס ושלום לומר כך! זו גמרא מפורשת במסכת בימות (דף ס"ג ע"א): אמר רבי אלעזר כל פורענות שבה לעולם, לא באה אלא בשביל ישראל. שנאמר (צפניה ג, א): "הכרתי גוים נשמו פינותם, החרבתי חוצותם מבלי עובר, נצדו עריהם מבלי איש, מאין יושב, ואמרתי אך תיראי אותי תקחי מוסר". אם בורא עולם הביא מכה, גם אם היא בסוף העולם, בטורקיה, ביוון, בסין, ביפן, באמריקה, בסוף העולם, לא קשור לעם ישראל בכלל, זה בא על אומות העולם, זה בשביל ישראל! כשנאנחנו שומעים את זה, אנחנו צריכים להתעורר. בורא עולם לא רוצה להכות בנו, כי אנחנו הבנים שלו. אבל הוא מביא שם מכה כדי להראות לנו כמה הוא גדול ועצום וישתבח שמו, מה הוא יכול לעשות בעולם, כדי שאנחנו נבין ונתקרב אליו. וא"כ כשהוא מגיע בארץ ישראל לאחיינו בשונו, חס ושלום להתעלם. בורא עולם ודאי קורא לנו רבותי, "קול דודי דופק פתחי לי אחותי רעיתי יונתי תמתי שראשי נמלא טל" (שיר השירים ה' ב). בורא עולם כבר שנים רבות קורא לנו, כדי שנתעורר ונשוב ונתקרב אליו.

אין הדבר תלוי אלא בתשובה ומעשים טובים

יג. אנחנו זוכרים מאז לפני ארבע שנים - שנת תש"פ שהיתה את מחלת הקורונה, הנגיף שהסתובב בכל העולם והגיע גם לארץ ישראל. כמה חלו וכמה סבלו וכמה מתו לא אליכם, וברוך ה' עברנו את זה, עם חיסונים ובלי חיסונים, עבר ברוך ה'. עברנו לאלה. לאחר מכן בשנת תשפ"א היה אסון מרן, אסון כובד מאד, ארבעים וחמש נפשות זכות של צדיקים הלכו ביום שמחת רשב"י, במקום של רשב"י במירון, בל"ג לעומר בחצות הלילה, אסון קשה מאד. אבל בעוונות גם זה נעלם, ועברנו את זה. כמה ימים לאחר מכן היה גם בקרלין דבר דומה וכמה אנשים מתו, ואנשים חושבים שזה קרה רק במקום מסוים, ורק לחסידות מסוימת, ועברו גם את זה. לאחר מכן בשנת תשפ"ב היה כמה וכמה פיגועים, וגם כאן בבני ברק היה פיגוע בעוונות, ובין ההרוגים היו גם שני אברכים צדיקים שהלכו, ומעולם לא קרה איכות בבני ברק. וכמה שבועות לאחר מכן היה גם באלעד, פיגוע, בורא עולם, בורא עולם קורא לנו! לפיכך מכן בשנה שעברה שנת תשפ"ג היו כמה וכמה פיגועים, כמה אחים הלכו, כמה ילדים שחיכו ביום ששי בתחנת האוטובוס והלכו לא אליכם, ופה שני אחים, ופה שני אחים, ופה שני אחים, כל זה סתם?! כל זה בחנם?! בורא עולם קורא לנו לשוב אליו ולהתקרב אליו. ה' רוצה כבר לגאול אותנו, אנחנו נמצאים בגלות הארוכה הזאת כל כך הרבה זמן, ובורא עולם ודאי רוצה להיטיב לנו. וכבר אמרו חז"ל (סנהדרין דף צ"ז ע"ב) כלו כל הקיצין, ואין הדבר תלוי אלא בתשובה ומעשים טובים. אבל אדם שמעוררים אותו ודופקים לו על הדלת לקום, ואם הוא לא מבין, דופקים לו יותר חזק. ואם לא מבין, אז דופקים יותר חזק. ואם הוא לא מבין, אז דופקים עוד יותר חזק... עד שיתעורר. בורא עולם שקורא לנו, הוא עושה משהו קטן בשביל לעורר. אמרו רבותינו (מדרש רבה ויקרא פי"ז אות ד') אין בעל הרחמים נוגע בנפשות תחלה, ולכן גבי נגיעים, כאשר הצרעת באה לאדם ה' מביא בהתחלה נגיעי בתים, אדם רואה בקי "שקערורות ירקרקות" (ויקרא י"ד, ל"ח), אם מתעורר - טוב, ואם לא - הוא מביא על הבגדים שלו. אם הוא מבין, טוב, אם לא, אז חלילה הוא עצמו נפגע. ואז סיפור שלם... (וע"ע מדרש תנחומא שם). ה' רוצה לעורר אותנו לאט לאט, אנחנו צריכים להבין את המסר שבורא עולם רוצה מאתנו. להתקרב אליו ולחזק את עצמנו.

להתחזק במצוות קריאת שמע

יד. יש הרבה נושאים להתחזק בהם, ואין הרבה זמן להאריך אבל צריכים להתחזק בכמה וכמה דברים. אני מדבר על כמה נקודות שישלחו להיטיב לנו גם בתקופה כזאת שנמצאים במלחמה לא פשוטה, וכל יום בעוונות חיילים הולכים. זה לא דבר קל רבותי! לחשוב כמה משפחות לא אליכם שכולות, כמה משפחות מסכנות, בכמה משפחות ושאר יתומים ואלמנות. כמה צער וכמה סבל. בורא עולם רוצה להיטיב לנו ולא רוצה להכות בנו חס ושלום, אבל אנחנו צריכים

16. מה זה יקבע עליה סעודה? יאכל כמות גדולה שלכולי עלמא יש עליה קביעות סעודה. כי יש מחלוקת הפוסקים מה הכמות. כגון אם אדם אוכל ארבע ביצים, או אוכל עד שבע, לפעמים אדם רעב, והולך למאפייה וקונה משם כל מיני רוגלעך ועוגות, וזה טעים לו והוא אוכל את זה בתור ארוחת הצהריים שלו, והוא שבע מזה, עד שייגע בערב הביתה ויאכל את ארוחת הערב שלו.

על ידי הצניעות יושפע שפע רב לכולם

טז. ועוד דבר, לחזק את הצניעות בעם ישראל, המצב לא פשוט רבותי. היום הרחוב מלא סומאה, מלא זוהמה, למדו כל זה מאומות העולם. אנחנו עם ישראל עם נבחר. היום בלילה עשינו הבדלה, ואמרנו: "המבדיל בין קודש לחול, ובין אור לחושך, ובין ישראל לעמים", אנחנו מובדלים מאומות העולם, אסור לנו להידמות להם. הם אחרים ואנחנו אחרים. אנחנו עם ישראל העם הנבחר, "אשר בחר בנו מכל עם ורוממו מכל לשון", אם אנחנו לא יודעים לעשות גבולות והפרדה, קורים אסונות בר מינן. הרי איך קרה האסון? עברו את הגבול, וחצו אותו. כי אנחנו לא יודעים לעשות גבולות. אנחנו עם ישראל עם נבחר! לא יתכן שכל מה שנמצא אצל אומות העולם יביאו לכאן, מביאים את כל הלבוש, ואת כל המרעין בישיב שיש בחוץ מביאים אלינו, לא ככה! אנחנו עם ישראל עם קדוש וטהור, עם שבורא עולם בחר בו להיות לו לעם, אנחנו כביכול מייצגים אותו בעולם. בן מלך לא הולך כמו שוהל בן רחוב, הוא הולך בבגדים מכוכדים וטובים, היום בעוונות הרבים הרחוב נהיה פרוץ. "נמשל כבהמות נדמו" (תהלים מ"ט). אם זה אצל אומות העולם, מה אכפת לנו. אבל הבעיה היא שעם ישראל לוקחים את זה, אנשים לא שומרי תורה ומצוות, מסכנים, הם באמת לא יודעים מה הם עושים, הם לא מבינים שהם לא בסדר, הם חושבים שככה כולם הולכים, וזה בסדר גמור. אבל אנחנו יודעים שלא, והטענה עלינו רבותי! מי שחרד לדבר ה', מי ששומר תורה ומצוות, צריך לא ללמוד מהם. צריך לשים לב שאדם יתלבש כמו שצריך, האשה בעיקר תשים לב לצניעות ולא יראה בך ערות דבר ושב מאחריך" (דברים כ"ג, ט"ו). אם אנחנו רוצים שמירה, ואנחנו צריכים שמירה כמו שצריך השמירה הזאת מוטלת על הנשים. אמרו רבותינו (סוטה דף י"א ע"ב) שבזכות נשים צדקניות שהיו במצרים נגאלו, ובזכות נשים צדקניות שבאותו הדור של הגאולה תבוא הגאולה. (ליקוט שמעוני רות רמז תר"ו). אשה צריכה לשים לב לא ללכת בצורה שמושכת את העין, אם זה בגדים צרים וקצרים, ו"מדות חדשות" חדשים לבקרים. פאות נכריות שמקורן מתרבות הגוים הערלים. תשים לב להאריך את החצאית שלה. היום הולכים בחצאיות קצרות, עד הברך ומעל הברך וכביכול לובשות גרביים, אבל הגרביים האלה לא שוות שום דבר. בפרט גרביים שהן בצבע הרגל כמאן דליתנהו - כמו שאינו, הן לא שוות שום דבר. הם לא נחשבות כיסוי, שוק באשה ערוה" (ברכות דף כ"ד ע"א) זה כולל את כל הרגל. כן דעת כל הפוסקים (כמעט) אשכנזים וספרדים יחד. ויש להם הוכחות רבות (ואין כאן מקום להאריך). היום הכל מבובל, כשהבת קטנה ולומדת בבית ספר "יסודי" לובשת גרביים בצבע כחול, וכשגודלת יותר ונכנסת ל"תיכון" שאז צריכה יותר צניעות, לובשת גרביים בצבע הרגל עם חצאית קצרה. עולם הפוך. והנכון ללבוש בגדים ארוכים, וגם תלכש בגדים רחבים שלא "צועקים", תזהר לא לעבוד עם גברים. זה ממשול גדול וחמור מאד. אם נזהרים בזה, אז כל הדברים האלה מביאים ומשרים שיכנה לישראל, ואם חלילה מזולזלים בהם, מרחיקים את השכינה. אנחנו רוצים עוד שמירה ובפרט בתקופה הזאת. אנחנו צריכים שמירה על שמירה. אשה שתשמור על עצמה ותאריך יותר את הבגדים ותשמור על עצמה כמו שצריך, היא מגינה על עם ישראל. אנחנו לא נלחמים שם, אבל השמירה שלנו היא כשאנחנו מדקדקים בתורה ומצוות ואנחנו שומרים. זו הזכות שלנו, והזכות הזאת משפיעה על כלל ישראל. קראנו בפרשה שעברה שיעקב אמר לבניו: "הסירו את אלוהי הנכר אשר בתוכם, והיטהרו והחליפו שמלותיכם, ונקומה ונעלה בית אל" - (בראשית ל"ה, ב-ג). אם נסיר את אלוהי הנכר, את השמלות, ואת כל המרעין בישיב של אומות העולם, אם נהיה מלובשים כמו שצריך. "עם ישראל מצויינים" - מלמד שהיו ישראל מצויינים שם (הגדה של פסח). כי אנחנו "ימות יהודית" שזו דמות אחרת, יהודי זה בן של מלך. אם נהיה כך, תשרה שכינה בינינו. ה' ישמור עלינו, ועל כלל ישראל, ונשמע בשורות טובות. כל החיילים יחזרו הביתה בריאים ושלמים. "ושב יעקב ושקט ושאנן ואין חרדי" (ירמיה ל"ז). "לא ישמע עוד חמס בארצך, שוד ושבר בגבולייך" (ישעיה ס"ח, יח). ונזכה לגאולה שלמה בקרוב ברחמים גדולים. אמן כן יהי רצון.

להבין. על הפסוק "והיה קרבתכם אל המלחמה, וגנש הכהן ודיבר אל העם, ואמר אליהם שמע ישראל, אתם קרבים היום למלחמה על אויביכם" (דברים כ, ב-ג), הגמרא בסוטה (דף מ"ב ע"א) אומרת: למה נאמר כאן "שמע ישראל"? אלמלא לא היה בישראל רק מצוות קריאת שמע ערב ובוקר, הזכות הזו לבדה מספיקה שלא נמסרים ביד האויבים. אפשר לנצח את האויבים על ידי מצוות קריאת שמע. צריכים להיזהר במצוות קריאת שמע כמו שצריך, להגיד אותה בזמן. יש אנשים שקמים מאוחר ולא אכפת להם מהזמן, ואם קוראים, קוראים ככה-ככה. זו קבלת עול מלכות שמים? והרי כתוב בשלחן ערוך (א"ח סי' ס"א ע"א) לקרוא קריאת שמע באימה וביראה ברתת וזיע. הלוואי ונצליח להגיע לזה, אבל לפחות אדם ישתדל לקרוא קריאת שמע בזמן כמו שצריך. יש כאלה במקום קריאת שמע על המיטה בלילה, קוראים קריאת שמע על המיטה בבוקר... בבוקר הוא מסתכל על השעון, ורואה שזמן קריאת שמע עומד לעבור, ואז הוא קורא קריאת שמע חטופה ואח"כ מתפלל בעשר. מה זה רבותי? זה צחוק?! אתה מקבל מלכות שמים! תקרא אותה כמו שצריך בדקדוקה ובטעמיה, תקרא אותה טוב. מצוות קריאת שמע לבדה ראויה להגן על ישראל שלא ליפול ביד האויבים. כמה ילדים מסכנים שלא יודעים קריאת שמע. וכואב הלב - למי שיש לו לב, ולמי שאכפת לו מעם ישראל, ולמי שרוצה לעשות נחת רוח לה'. מצווה לחזק כל יהודי, יש אנשים מסכנים שלא יודעים קריאת שמע שלא באשמתם, בטלו מהם את הכל בעוונות, בבתי הספר הממלכתיים לא מלמדים כלום. במקום ללמד קריאת שמע וערכי היהדות, מלמדים אותם שטויות והבלים, עושים בגרות על האיסלאם! מלמדים אותם ערבות. זה מה שמלמדים, במקום ללמד ערכים יהודיים אמיתיים. אנחנו נמצאים בדור חשוך בעוונות הרבים, אבל מצווה עלינו להאיר להם את הדרך. תשתדל כמה שתוכל לחזק ולקרב כל יהודי, שתהיה מצוות קריאת שמע לכל יהודי.

מצוות צדקה, עניית "אמן, יהא שמייה רבה מברך", ואחדות

טו. וכן מצוות צדקה, אמרו רבותינו (שבת דף ק"ט ע"א): אין ירושלים נפדיה אלא בצדקה, שראמי: "ציון במשפט תפדה ושביה בצדקה" (ישעיה א' כ"ז). "ע" מצוות הצדקה אנחנו ניצולים ומקריבים את הגאולה, תמיד כדאי לאדם לתת צדקה. תמיד מרן ראש הישיבה שה' יאריך ימיו בטוב ושנותיו בנעימים אומר, כמה וכמה פעמים בהרבה הזדמנויות, לתת פרוטה אחת לצדקה, לא חייב לתת הרבה, כל אחד לפי מה שהוא יכול. אבל כל פרוטה לצדקה זה חשוב. תגיד: "לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה", זה עושה נחת רוח לה' יתברך, זה מנתק את הדינים ועושה הרבה טוב. אתה מקרב את הגאולה ומקרב את עם ישראל. וכן עניית "יהא שמייה רבה מברך", ידוע מה שרבותינו אומרים (שבת דף ק"ט ע"ב) כמה גדולה מעלתה. וידוע מה שכתוב בפרקי היכלות (היכלות רבתי פ"א אות ג') ומובא בספרים, שאמר רבי ישמעאל, פעם אחת לקח אותי המלאך והכניס אותי לאיזה מקום שיש בו חדרים מלאים גזירות קשות וכל מיני דברים משונים, אמרתי לו: למי כל זה? אמר לי: לישראל. הכניס אותי למקום אחר יותר קשה, יש שם גזירות יותר נוראיות. שאלתי: למי כל זה? אמר לי: לישראל. אמרתי לו: איך יעמדו בכל זה? אמר לי: בשעה שנכנסים לבתי כנסיות ולבתי מדרשות ואומרים: "הא שמייה רבה מברך", מבטלים את הגזרות האלה. כמה נחת רוח יש לה' שאדם זועק "יהא שמייה רבה" באמת מכל לבו. שאדם יחשוב רק על ה', לקדש את שמו יתברך. "יהא שמייה רבה" - ששם "יה" יהיה גדול. "אין שמו שלם עד שימחה זרעו של עמלק" (מדרש תנחומא סוף פרשת כי תצא). עד שנזכה לגאולה. ידוע מה שהגמרא אומרת במסכת סוטה (דף מ"ט ע"א) שכל יום בגלות אין לך יום שאין קללתו מרובה משל חבירו, כל יום נהיה יותר גרוע, "בבוקר תאמר מי יתן ערב ובערב תאמר מי יתן בוקר" (דברים כ"ח, ט"ו) בר מינן, א"כ איך העולם קיים, הרי יש כל כך הרבה גזירות? אומרת הגמרא שהוא קיים על "קדושת דסדרא", מה שאומרים "קדוש קדוש קדוש" ב"בוא לציון", ועל אמן יהא שמייה רבא, שאומרים אחר האגדה. ואומר רש"י (שם) שזה מכיון שבאותו זמן מצויים

קהל גדול, גם אנשים חכמים, וגם עמי הארץ, כולם אוהבים לשמוע אגדה, והם צועקים לשם שמים וזה מחזיק את העולם, זה גורם שיהיה פחות אסונות בעולם ויהיה יותר טוב בעולם. ועוד דבר, להרבות אהבה ואחוה בעם ישראל. "כולנו בני איש אחד נחנו, כנים אנחנו" (בראשית מ"ב י"א). כולנו אחד, גם אם הדעות שונות בכל זאת אנחנו עם ישראל, עם מאוחד. כשאנחנו מאוחדים שום אומה ולשון לא תוכל עלינו. אבל שנהיה מאוחדים באמת. היום המחלוקות הן רבות, ונגררות מהן שנתת חנם ולשון הרע ושאר מרעין בישיב. לו חכמו ושיכלו זאת המחלוקת והשנאה הן בערכנו, ולא יצא מהם שום דבר טוב. וכשנהיה באהבה ואחוה באמת, ה' ישמור עלינו, כמו שדרשו חז"ל (בראשית רבה פרשה ל"ח אות ו') על הפסוק (הושע ד' י"ז) "חבור עצבים אפרים הנח לו", [וע"ע בתנא דבי אליהו רבה פרק כ"ח].

ההגנה 15

מלח של עולם יסב על 'שם רשעים' בול קטן הוא חומר את זמאין שלן לנעם לחיי נחמה או הפצרות שלן בנל מה אובד ומהו מהו גרמנים על בית דין. בו ענייני בנימין נבחרת ראה את המורשת שלתורה או הנקדון הנקדון והסיף שפע נבנה ונבנה על עם ישראל באום אז ישן פלמו על כשא רחמים וסכס סלנו לזה שרובי פ אאטנו שיש נבנה על אלוקי ישראל את בית מקדושים ונבנה בימי אבי

צדקה, תציל!

1700 - 50 - 51 - 52

בנישת כרטיס בסך: 65 ש"ח לחודש כפול 12

ילדי גאלה

בית נאמן לילדים

מתוך שיעוריו של רבנו מן ראש הישיבה שליט"א
לע"נ גאולה בת הרבנית אסתר מאזוז ע"ה

עורך: הרב ר' שמואל עידאן שליט"א

גליון 338

הלכה נאמנה

הטור (סימן מ"ו) **מביא בשם רב עמרם** [גאון] שפירן שברך "זוקף כפופים", לא יברך "מתיר אסורים". והטור שואל, מדוע אמר ככה? הרי הגמרא (ברכות דף ט' ע"ב) הביאה את שתי הברכות האלה? ומן בבית יוסף (וס) מתרץ בפשוטו. שאם אדם טעה וברך "זוקף כפופים" לפני "מתיר אסורים", לא יכול לברך מתיר אסורים, כי "זוקף כפופים" כולל את "מתיר אסורים". כי ברבת "מתיר אסורים" זה להודות שהוא יכול לזווג מהמשה, ו"זוקף כפופים" זה על שהאדם זקוף. ואם כן מי שברך "זוקף כפופים" לא צריך לברך "מתיר אסורים" [אך אין הפנהה שלא לברך "מתיר אסורים" כולל]. זה נכון, אבל אז ספרי הגאונים היו נעלמים מעיני כל חי - ונעלמה מעיני כל חי וימנעו השמים ונסתרה [איוב כ"ח, כ"א] אבל במקומו נדפס, ומי שפעל במקור הדברים ברב עמרם, ראה שהוא כותב שם לא לברך כולל "מתיר אסורים" כי אנהנו מברכים "זוקף כפופים", ואם כן קשת הטור במקומו, שהרי הגמרא לא לנו בדרה, אלא לומר שפנארה לרב עמרם היתה גרסא אחרת [בגמרא]. אבל למעשה מברכים גם "מתיר אסורים" וגם "זוקף כפופים", כי אם אמרת "זוקף כפופים" כבר בכלל מאתים מנה [מאך לכולל במאתים, וכך מתיר אסורים כולל בזוקף כפופים] ולגבי שאר הברכות, כמו "שלא עשני גוי" ו"שלא עשני עבד", יש כאן שאומרים שאם אמרת "שלא עשני עבד" אתה כבר לא צריך לומר שלא עשני גוי, אבל זה לא נכון כי יש גוי שהוא חשוב מאד, והוא לא עבד, כמו נשיא ארצות הברית, לכן מברכים "שלא עשני גוי" ואחר כך עבד ואחר כך אשה. ולא תאמר בכלל מאתים מנה, כי כל אחד יש בו מעלה. כי יש גוי שהוא יותר חשוב מהעבד, ויש עבד שהוא חשוב יותר מאשה. היכי משפחת לה [כלומר, היכן מצאנו כן]? כי העבד הנעני שקני אצלנו יש עליו מצוות מילדותו, והאשה יש הרבה מצוות בתורה שהיא פטורה ולא שכינים בה. לכן הסדר הוא: גוי, עבד ואשה. אבל אם הפך אותם, ישלים מה שחסר. חוץ מ"זוקף כפופים" ו"מתיר אסורים", שמן פסק סי' מ"ו סעיף ה' שאם ברכת "זוקף כפופים" [לפני "מתיר אסורים"], אתה לא מברך "מתיר אסורים". (גליון 293 אותיות ל"א ו"ב).

למען תספור

רבי יחזקאל מאזוז, שרבי חיים חורי חתם פעם באיזו הספקה של רבני ג'רבא על איזה ספר, ואז כבר נפטר מורנו ורבנו רבי כלפון [משנה הפנה] וצ"ל שהיה רב ראשי לג'רבא, ואחריו רבי חיותה וצ"ל היה רב ראשי, והוא היה צעיר בהרבה מרבי כלפון [המרבי חיים חורי] ורבי חיים לא רצה לחתם [ראשון]. אמר: רבי חיותה עולה על פלמוד, העמיד תלמידים, הוא גאון גדול, הוא קודם. ואמר: לא, אתה הגדול, לפי הגיל אתה ראשון. אז הוא חתם "הל"י" ע"ה [עבד ה'] חיים חורי", ואף אחד לא דע לפרש מה זה לא יגנה - אני מברך לחתם ראשון, אבל אני לא רוצה לחתם ראשון. רק הקריחו אותי לעשות ככה. אותו דבר יוסף פותר הוא לא רצה לפתור חלומות, הוא לא רצה שיצא לו שם של פותר חלומות, ופרעה חשב שיוסף עושה פרסומות, כמו שיש שלטים: "פאן רופא טבעוני", "פאן רופא צמחוני", "פאן נחש הצפעוני"... אז הוא עושה גם כן שלט כזה: "פאן פותר חלומות", ויוסף אמר לו: אני לא פותר חלומות, זו לא העבודה שלי. "בלעדי, אלקים יענה את שלום פרעה". (גליון 339 אותיות ג' ד').

הוא חתם "הל"י"

אומר הבן איש חי על הפסוק (לא ראיתי, רק שמעתי בשמו) שפרעה אומר ליוסף "ואני שמעתי עליך לאמר תשמע חלום לפתור אתו. ויען יוסף את פרעה לאמר בלעדי אלקים יענה את שלום פרעה" (בראשית מ"א, ט"ו-ט"ז). מה זה "לאמר" "לאמר"? למה לאמר? היה צריך לומר: "ואני שמעתי עליך כי תשמע חלום". מה זה "לאמר", ואחר כך עוד פעם "לאמר"? אלא שר המשקים עשה רעש [הפסוקים שפותר חלומות] לפני שברך לפרעה. [כבראך] אצל פרעה שכתב, שר המשקים עושה סימנים, לוקח את הממטה וקוטר אותה [כדי לזכר, ובא מלאך והתיר לו את הסימנים] (בראשית ב' כ"ד פסוק א'). אבל היה מספר על יוסף בכל מקום, אז פרעה אמר ליוסף: מה אתה עושה רעש גדול? "שמעתי עליך לאמר תשמע חלום לפתור אתו", כלם מדברים עליך "תשמע חלום לפתור אתו". ויען יוסף את פרעה לאמר בלעדי - אני לא מספר לאמר, מה שאומרים העולם זה בלעדי, אני לא מספר. אלא "אלקים יענה את שלום פרעה". ולראות כמה היתה ענוה של ברותני, ראיתי בספר תולדותיו של

ידע תדע

א. יש דבר יפה בפרשה (בראשית מ"ג, ל"ב): "כי לא יוכלו המצרים לאכל את העברים לחם כי תועבה היא למצרים". ורש"י אמר שזה דבר מתעב למצרים שאכלו עם העברים, הם לא יכולים לאכל ביחד. אבל למה? אונקלוס אמר משהו אחר, שהבשר שאוכלים היהחיים הוא אלוהים של המצרים. ורש"י אמר, מאיפה הביא את זה? לכן כתב: שאונקלוס נתן טעם לדבר, כלומר זה לא דברי הפסוק, אלא הוא נתן טעם משלו. אבל בדרך כלל אונקלוס מוטרם, ולפעמים מוסיף מלה פה ומלה שם, אבל פאן הוא מוסיף: "ארי בעירא דמצראי דחליו ליה עברא אכליו" - "כי בהמה שהמצרים מפחדים ממנה ועושים אותה אלוה, העברים אוכלים אותה"? איפה זה כתוב? אז שמעתי מאבא זצ"ל פרוש יקר מאד שהוא פשוט אמתי, ש"תועבה" פירושו "אלוה", והפסוק קורא לו "תועבה" ביחס לישאל. איפה ראינו את זה? בישעיה (מ"ד, ט"ו): "ולא ישיב אל לבו ולא דעת ולא לבונה לאמר, חציו שרפתי כמו אש, ואף אפיתי על חליו לחם, אגלה בשר ואוכל, ויתרו לתועבה אעשה לבול עץ אסגוד". מה הוא אומר? עובד העבודה זרה לוקח חתיכת עץ, ובחצי ממנה מסק את התנור, ומחלק השני עושה עבודה זרה. והנביא אומר שהוא לא משיב אל לבו - הוא לא חושב, אף הוא עושה דבר כזה? אף בחצי אפיתי על חליו לחם, ואת החצי השני לתועבה אעשה? אני עושה אותו אלוה ומשתחווה לו, "לבול עץ אסגוד"? כך לשון הפסוק. אם כן מה הפרוש "תועבה"? בשבילנו זה תועבה, ואילו לגוים זה אלוה. וגם פאן הפסוק מתפנה לאותו דבר, ובאילו כתוב: "וישימו לו לבדו

ב. יש כאן חושבים שמעוה מן התורה להיות יעוצבים, ומביאים ראיה מהגמרא (פרק און עומדו, ברכות ל' ע"ב) שהביאה את הפסוק "בכל יצב יהיה מותר" (משלי י"ד כ"ג), כלומר כמה שהאדם עצוב יש לו שטר, אבל הפנהה לא להתעצב אלא להיות ברצינות, אבל צריך להיות שמחים. והפנהה שלא תהיה "בדח טובא", כי שם מספר שחכם ראה את חברו שהיה מתבדח יותר מדי, אז אומר לו: כתוב "בכל יצב יהיה מותר" ולמה אתה יותר מדי מתבדח? אמר לו "אנא תפלו קא מנחנא", כלומר אני מניח תפלין וזכותי לשמח. אדם חייב להיות שמח. מן החיד"א בהק לישאל בימי השו"ב"ם כתב כמה וכמה מאמרים על השו"ב"ם ועל העונות שצריכים תקון וכו', אבל אחר כך (פרשת משפטים יום שני) כתב: "אם אתה רוצה לחזור בתשובה, דבר ראשון תהיה שמח", כי השכינה אהבת שמחה, וכמו שכתוב: "אלישר לב שמחה" (תהלים צ"ז י"א), לב שמחה זה בגימטריא שכינה, אבל אדם שהוא עצוב לא יוכל לקום מצוות, כי כל הזמן הוא נאנה, ולכן צריך תמיד להיות שמח, וכלם יודעים את זה: "מצוה גדולה להיות בשמחה תמיד". אבל צריך שהשמחה תהיה נגימית ולא מזיפת של שטות. (גליון 71 אותיות כ"ט ו"ל).

חיבה

בריא לא בריא

תשובה לחידה נמצאת בעלון הנוכחי.